

[Holger K. Nielsen]

Begrundelse

Ministeren for Grønland forelagde den 30. oktober på et seminar arrangeret af Inuit Circumpolar Conference (den internationale organisation af Inuit fra Alaska, Canada og Grønland) det, han betegnede som »regeringens officielle indlæg«.

Da ministerens indlæg imidlertid var »krydret« med mange personlige betragtninger, som gik ud over, hvad der stod i den tale, han lod uddele til seminarets deltagere og pressen, er det vigtigt for mig at få oplyst regeringens officielle holdning til energitransporterne, som, hvis de bliver gennemført, vil ramme livsgrundlaget for fangerne i Nordgrønland.

Selv om ministeren i sin tale det ene øjeblik oplyste, at han er imod APP, så efterlod det alligevel en del tvivl, da han det andet øjeblik sagde: »Vi kan ikke med fornuften i behold stille os helt og totalt afvisende over for planer om udnyttelse af de arktiske ressourcer, hvis de udformes forsvarligt miljømæssigt«.

Ministeren efterlod i øvrigt det indtryk – efter at han havde sammenblandet forskellige miljøorganisationers arbejde og arbejdet i ICC – at han ønskede at mistænkeliggøre samarbejdet mellem Inuit i Alaska, Canada og Grønland. En mistænkeliggørelse, som kan være med til at forstærke indtrykket af, at ministeren ønskede at »sløre« regeringens holdning til både APP og ICC.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) *Forespørgsel nr. F 3:*

Forespørgsel til statsministeren:

»Hvilke initiativer agter regeringen at tage til afhjælpning af de unges stadig forringede vilkår i samfundet?«

Af Ebba Strange (SF), Agerschou (SF), Gade (SF), Lilli Gyldenkilde (SF) og Holger K. Nielsen (SF).

(Forespørgslen anmeldt 9/11 82. Fremme af forespørgslen vedtaget 11/11 82).

Begrundelse

Ebba Strange (SF):

Statsministeren tiltrådte sit nye job med et løfte om, at nu skulle optimismen genskabes

i Danmark. Det, vi havde set hidtil fra regeringens side, har været et forsøg på at nedbringe de offentlige udgifter. Det er gået ud over lønninger, socialektoren, uddannelsesektoren og boligsektoren. Filosofien er åbenbart som i de gamle folkeeventyr, at først skal vi så gruelig meget igennem, og så en morgen vil vi vågne op og se, at det var så godt alt sammen alligevel. Risikoen ved den filosofi er, at i den periode, hvor vi skal det onde igennem, kan det ske, at så meget bliver ødelagt, at det ikke er muligt at bygge det op igen. Og det er klart, at det er de svageste, der er de mest sårbare i en sådan periode.

Beklageligvis hører ungdommen til de svageste. På mange måder er de selvfølgelig stærke, de har kræfter, de ejer fremtiden, de er som regel mere initiativrige og kreative, end vi er. Når jeg alligevel regner dem for hørende til de svageste, så er det, fordi de ikke har den magt og ikke har den indflydelse, som vi andre har. De har ikke den tilknytning til arbejdsmarkedet, der trods alt giver en vis beskyttelse mod arbejdsløshed. De har ikke den identitet og rodfæstethed, som trods alt yder en vis beskyttelse, når man som voksen alligevel bliver ramt af forskellige begivenheder.

De unge er hårdest ramt af arbejdsløsheden, de unge kvinder dobbelt så hårdt som de unge mænd. Der er stadig i det mindste 20 pct. af en ungdomsårgang, der ingen uddannelse får efter folkeskolen. Mange unge savner et sted at bo, og selv de unge, der får en uddannelse, får ofte ikke den, de ønsker, på grund af adgangs begrænsningens absurditet, og ofte kan de ikke få arbejde bagefter alligevel.

I forrige folketingssamling nedsatte folketinget et særligt ungdomsudvalg. Det lykkedes her at få vedtaget nogle beslutninger om forbedring af uddannelsesmuligheder og af arbejdsmuligheder for de unge, selv om det blev til for lidt og det blev besluttet at forøge boligbyggeriet for de unge.

Sådan som jeg har forstået denne regering hidtil, er den ved at sætte alt det i stå. Det svirrer med udsagn i pressen om, hvad regeringen har af planer. Jeg tror, at de unge spejder efter de glædelige nyheder, statsministeren bebudede ved sin tiltræden. Rygterne går om, at regeringen planlægger en særlig lav ungdomsløn, at regeringen vil forringe

[Ebba Strange]

jobskabelsesloven, at regeringen vil formindske mulighederne for EFG-uddannelser, at regeringen vil afskaffe de særlige beskæftigelsesordninger, der findes for unge.

Det er nogle af de ting, vi ønsker at få løftet sløret for med forespørgslen i dag.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Inden jeg giver ordet til statsministeren, skal jeg gøre opmærksom på, at afstemning om eventuelle dagsordener først vil finde sted i morgen, torsdag.

Besvarelse

Statsministeren (Poul Schlüter):

Jeg er oprigtig glad for, at fru Ebba Strange ved at rejse denne forespørgsel har givet regeringen en kærkommen lejlighed til at aflive de fleste af de forlydender, fru Ebba Strange selv for et øjeblik siden nævnte her fra folketingets talerstol.

Når forespørgerne taler om »de unges stadig forringede vilkår i samfundet«, kommer jeg til at tænke på, om det mon er udtryk for en virkelig klog tendens, at man ensidigt fremhæver de mørke sider af billedet på bekostning af nogle træk, der alligevel er positive.

Derfor kan der være grund til, synes jeg, som baggrund for besvarelsen af forespørgslen, for der er jo store problemer i forbindelse med de unge og deres situation, at begynde med at fremhæve, at både ved en international sammenligning og ved en sammenligning med forholdene for 10-20 år siden ser man, at det danske samfund generelt byder de unge særdeles gode vilkår og muligheder.

Hvis vi kaster blikket på, hvad der er sket i vores uddannelsessektor, hvis vi vurderer, hvad der er sket i forbindelse med højnelsen af vores uddannelsesniveau igennem disse år, så er det jo gået fremad, endda stærkt, og antallet af unge, der får en uddannelse, har aldrig ligget højere end i de allersidste år. Denne betragtning, at der er sket store fremskridt på trods af svære økonomiske tider, gælder vel også det sociale sikkerhedssystem. Det gælder sandelig fritidsmulighederne i videste forstand. De er mangfoldige, og de har nu overalt en høj standard, og det er meget godt.

Den generelt høje levestandard, som vi trods alt har for alle her i landet, er også i meget vidt omfang kommet de unge årgange til gode. Det synes jeg lige skal med som en ouverture, før jeg nu tager fat på de store problemer, vi jo alle ved findes.

Vi må tale om et særligt ungdomsproblem, det har fru Ebba Strange ret i, og det hænger sammen med, at den generelle erhvervsmæssige afmatning gennem de sidste år har hindret et meget stort antal unge i at komme ind i en uddannelse eller i et job, ligesom der ligger et særligt problem i, at mange unge, som dog nåede at få et arbejde, senere har mistet det. Mange gør det netop i forbindelse med, at de fylder 18 år. Her er et stort problem, som vi sikkert alle gerne ser løst, og vi må vel regne med, at der i 1982 vil være 70.000-80.000 unge, som hverken har et arbejde eller er i gang med en egentlig uddannelse. Det er en alvorlig situation. Når jeg skal være helt ærlig, så kan jeg ikke rigtig se, at nogen her i folketinget kan frisisge sig for part i ansvaret.

Det er en alvorlig situation. De unge får ingen arbejds erfaring, alt for mange af dem står uden tilknytning til uddannelsessystem eller arbejdsmarked, og den manglende uddannelse vil på lidt længere sigt blive et problem for erhvervslivet, som kan komme til at mangle kvalificeret arbejdskraft, men, og det er jo det vigtigste, også for de unge selv, som kommer til at mangle de kvalifikationer, der er brug for på arbejdsmarkedet.

Den opgave, vi er stillet over for, mener jeg egentlig jeg kort kan beskrive nogenlunde således: vi skal skaffe mulighed for, at alle de unge, der er motiveret for det, og som kan gennemføre en uddannelse, får mulighed for at komme i gang. Samtidig skal vi forsøge at undgå, at vi trækker unge bort fra at vælge en uddannelse gennem de ydelser, vi stiller til rådighed for forskellige kategorier af de unge. Samtidig skal vi trods alt respektere, at der jo er unge, der ikke vil, eller som af forskellige grunde ikke kan gennemføre en egentlig uddannelse. Det bliver forhåbentlig færre og færre, men den gruppe findes jo, og dem må vi så prøve at få beskæftiget på anden god måde.

Det tredje led i opgaven mener jeg bliver at sørge for, at de unge også på lidt længere sigt kan få et arbejde. For at tage det sidste først, så er det et problem, der fuldt og helt

[Statsministeren]

hænger på, om det lykkes at fastholde den konkurrenceevneforbedrende og erhvervsstimulerende politik, regeringen har indledt og lægger så megen vægt på. Flest muligt unge skal gerne beskæftiges naturligt på det grundlag, at der er stigende behov for i vore virksomheder at anvende unge med en erhvervsmæssig kvalifikation, men vi kan naturligvis i vores uddannelsespolitik og i vores beskæftigelsespolitik bidrage til at lette de unges indgang på arbejdsmarkedet ved at gøre noget særligt for at sætte ind på de områder, hvor vi må regne med at der i fremtiden vil være de bedste beskæftigelsesmuligheder.

Det betyder bl.a., at vi nok først og fremmest må sigte mod, at de unge skal finde deres plads i erhvervslivet. Vi kan ikke blive ved med at udvide den offentlige sektor. Den ekspansion, der efterhånden skal få has på arbejdsløsheden, må især ske i erhvervslivet, ellers bliver det kunstigt, ellers vil det ikke kunne holde.

Det er regeringens hensigt at liberalisere adgangen til uddannelserne, det anser vi for meget vigtigt, så de unge kan få et reelt uddannelses tilbud, når de forlader grundskolen. Det betyder i første række, at løftet om, at der skulle tilvejebringes uddannelsespladser for dem, der forlod grundskolen i 1982, vil blive gentaget også i de kommende år. Det forudsætter naturligvis, at der kan skaffes det nødvendige antal uddannelsespladser.

Som en midlertidig løsning – men jeg tror, den er god, fordi den virker så hurtigt – vil regeringen være indstillet på at anvende merindskrivning inden for de eksisterende kapacitetsrammer, idet vi dog vil koncentrere denne indsats om de områder, hvor vi har viden om, at der ikke foreligger ekstremt høj arbejdsløshed for de færdiguddannede. Når vi må gå den vej, så hænger det sammen med, at de nærmeste ungdomsårgange jo er meget store, og vi ved alle, at tallene peger på, at når vi har passeret midten af 1980erne, så lysner det, så bliver antallet af unge i hver årgang igen mindre. Når jeg ser frem til slutningen af 1980erne, så er jeg egentlig optimist. Jeg er fuldt og fast overbevist om, at når vi når på den anden side af midten af 1980erne, så kommer vi ind i en periode, hvor erhvervslivet igen vil efterspørge flere unge, som vel at mærke har en faglig uddannelse.

Det er jo ingen trøst lige nu; vi står over for et akut problem, og det skal altså også finde sin løsning, og derfor lægger regeringen megen vægt på, at vi overalt i vores uddannelsessystem undersøger, om der dog ikke i det næste par år, 3 eller 4 om nødvendigt, kan skaffes flere ind med de eksisterende undervisningsfaciliteter, lokaler og lærerkræfter. Selvfølgelig kan der det, hvis der er lidt god vilje, og den skal vi fremkalde. Vi mener, det er bedre at presse kapaciteten lidt end at hindre de unge i at komme i gang med en uddannelse gennem alt for snævre adgangsbegrænsninger.

Disse initiativer sigter direkte mod at løse de helt akutte problemer. Generelt er det regeringens mål at tilvejebringe en stadig større liberalisering af hele vores uddannelsessystem, så de unge selv efterhånden får både friheden til og ansvaret for selv at vælge deres uddannelse.

Undervisningsministeren vil i nær fremtid give folketinget en redegørelse om tilvejebringelse af uddannelses tilbud, og i den forbindelse vil undervisningsministeren uddybe de synspunkter, jeg her ganske kort redegør for.

Regeringen er klar over, at antallet af lærer- og praktikpladser kan blive en flaskehals i vores uddannelsessystem, og regeringen har den opfattelse, at det skal være, og det må være muligt, at få forøget antallet af pladser, hvis vi gør hele molevitten noget mere enkel og overskuelig for virksomhederne. Det skal være sagligt, tingene skal være i orden, men det skal gøres så let som muligt for virksomhederne at påtage sig de uddannelsesforpligtelser, samfundet er så interesseret i at fremkalde. Derfor vil regeringen tage initiativ til en yderligere lettelse af administrativ procedure og ordninger, der i dag føles som en unødvendig byrde, ikke mindst for de mindre virksomheder. Når vi fremhæver de mindre virksomheder i dag, så er det på den baggrund, at statistikken fortæller os, at de mindre virksomheder i meget, meget høj grad tager lærlinge og praktikanter. Derfor skal vi gøre det endnu lettere for dem, mere fristende for dem end i dag, ved at det administrative lettes, og det mener vi kan ske uden skade og til fordel for de unge, som i dag står i køen og ikke kan finde sig en praktikplads eller en læreplads. Regeringen har i øvrigt netop fra arbejdsmarkedets parter fået tilsagn

[Statsministeren]

om, at vi i fællesskab skal følge udviklingen på dette område. På den baggrund vil regeringen i begyndelsen af 1983 give folketinget en redegørelse og stille forslag om eventuelle nye initiativer. Det må ikke vare for længe, vi er klar over, at det skal ske så hurtigt som muligt.

Det er samtidig vigtigt, at vi i videst muligt omfang motiverer de unge til at gå i gang med en uddannelse. Derfor har vi også fastholdt, at stipendier og statslån fra Statens Uddannelsesstøtte fortsat skal pristalsreguleres. Der er al. mulig god grund til, at jeg fremhæver det, fordi den nuværende regering har suspenderet pristalsreguleringen for overførselsindkomster, bortset fra folke- og invalidepensionen.

Endelig skal jeg pege på, at den vejledning af de unge om uddannelses- og beskæftigelsesmulighederne, der finder sted i øjeblikket, efter regeringens opfattelse ikke er tilstrækkelig, den er ikke tilstrækkelig effektiv. Vi mener, at den kan forbedres, og det hænger sammen med, at den nok udføres af for mange forskellige instanser. Derfor vil regeringen tilstræbe en bedre regional og lokal koordination af al denne vejledning, så den kommer til at fremtræde mere sammenhængende, og, hvad der er vigtigt, mere overskuelig for de unge, så de kan finde ud af det.

I forhold til de unge, der ønsker et arbejde i stedet for en uddannelse, den gruppe, jeg omtalte før, vil regeringen arbejde efter følgende hovedretningslinjer: vi vil i løbet af folketingsåret fremsætte forslag til lov om kommunernes indsats mod ungdomsarbejdsløsheden. Den skal fastlægge kommunernes opgaver på dette område, når lov nr. 488 udløber.

Men jeg vil gerne understrege, at det ikke er regeringens hensigt at forlænge kommunernes forpligtelse til at afsætte et bestemt beløb pr. indbygger til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden. Vi tror ikke på denne recept, for vi mener, at kommunerne har vist en sådan interesse for dette problem, at det nu er nødvendigt. Det er endda regeringens opfattelse, at denne skematiske forpligtelse kan hindre kommunerne i at vælge den mest hensigtsmæssige måde at skaffe arbejde til de unge arbejdsløse på.

Vi vil lægge vægten på, at arbejder, der skal iværksættes efter jobskabelsloven, så vidt muligt udføres af private virksomheder.

Derfor har vi heller ikke foreslået besparelser i den private jobskabelsesstøtte. Hvor jobskabelsen skal ske i offentlig regie, lægger vi vægt på, at kommunerne overalt, hvor det er hensigtsmæssigt, søger samarbejde med virksomheder, der kan tilføre projekterne den ekspertise og den indsigt, som er nødvendig, hvis arbejdspladserne skal undgå at få en kunstig karakter. Endelig vil vi fastholde den fremrykkede arbejdstilbudsordning for de unge.

Fru Ebba Strange nævner også de unges boligproblemer. Den tidligere regering gennemførte en betydelig forøgelse af aktiviteten på ungdomsboligområdet, og jeg vil gerne sige klart i dag, at den nye regering vil fastholde den linje. Det indebærer en samlet kvota i 1982 og 1983 på 4.000 ungdomsboliger. Vi ønsker en favorabel finansiering med 50 pct. grundkapital og 50 pct. indekslån med rentebidrag til dette ungdomsboligbyggeri. Der vil blive tale om fortsat støtte til eksisterende ungdomsboliger, så den månedlige maksimumsleje kan holdes nede på 715 kr. frem til august 1983.

Lad mig til sidst ganske kort sammenfatte: regeringen arbejder målbevidst for at skaffe uddannelsesmuligheder for alle unge, der vel at mærke ønsker at gennemføre en uddannelse, og ellers arbejdspladser til de unge, som ønsker at gå direkte ud på arbejdsmarkedet. Samtidig har vi tilrettelagt en politik, der kan give de unge større tiltro til fremtiden. Man skal jo ikke se bort fra, at hvad der sker med det danske samfunds udvikling på mange andre områder, også har den allerstørste betydning for de unge. Regeringens politik sigter direkte mod at hindre den skammelig, at den unge generation skal overtage et samfund i bundløs gæld efter os andre. Det er en vigtig målsætning for den nye regerings politik, som jeg er overbevist om, at langt de fleste unge respekterer og støtter, og det er vel næsten det vigtigste af det hele. Det var vel næsten den største ulykke, vi kunne byde de unge, at der her i folketinget sad 179 medlemmer og en regering, som ikke kerede sig det mindste om, at den store gældsætning bare fortsatte, således at kæmpevekslen en dag skal indfries af den unge generation. Jeg nævner det så udtrykkeligt, fordi det ikke kan hjælpe at se bort fra dette kæmpeproblem, når vi taler om de unges fremtidsmuligheder. Regeringens politik sigter direkte mod

[Statsministeren]

at styrke erhvervslivets konkurrenceevne, så der kan blive skabt grundlag for nye, naturlige, brugelige arbejdspladser for de unge.

Vi søger at løse de øjeblikkelige problemer, og det er tunge problemer, det er svære problemer, og jeg mener, at vi samtidig søger at give de unge et nyt og positivt perspektiv.

Forhandling

Ebba Strange (SF):

Jeg takker for statsministerens besvarelse. Jeg er da enig i, at de unges vilkår og de unges problemer er nært knyttede til de vilkår og de problemer, samfundet i øvrigt har, og at tingene skal ses i sammenhæng. Alligevel synes jeg, at det er rigtigt og vigtigt, og det synes statsministeren altså også, at vi tager de unges problemer ud og drøfter dem for sig.

Nogle af de ting, statsministeren nævnte i sin besvarelse, skal jeg kommentere undervejs, andre vil jeg vende tilbage til senere.

Der foreligger for os et par rapporter fra det ungdomsudvalg, den forrige regering nedsatte. Den ene beskriver de unges situation i uddannelsen, i arbejdet, i familien, i boligen, i fritiden, og den bekræfter, hvad vi har læst i mange tidligere rapporter, nemlig at de unge som gruppe er særlig udsatte, men at der også inden for denne gruppe findes store klassebestemte uligheder. Hvor statsministeren talte meget generelt om de unge, vil jeg godt starte med at sige lidt om de særlig udsatte grupper.

Det er helt klart de unge uden erhvervsuddannelse, der er særlig truede af arbejdsløshed. Af dem er det især kvinderne, og af kvinderne er det i særlig grad dem, der bliver tidligt mødre. Jeg er glad for, at arbejdsministeren er til stede, for arbejdsministeren har jo været forkvinde for Dansk Kvindesamfund, og jeg ved, at kvindernes vilkår ligger hende meget på sinde. Derfor er jeg interesseret i at få at vide, om arbejdsministeren har gjort sig overvejelser om, hvad man kan gøre for denne særlig udsatte gruppe, fordi jeg tror, at arbejdsministeren ved, hvad uddannelse og arbejde betyder for kvinders selvstændighed og for kvinders opfattelse af deres eget værd.

Netop de unge kvinder, jeg har nævnt, har meget dårlige fremtidsudsigter, og det er oven i købet dem, der vil blive ramt af, at

regeringen nu foreslår, at folk kun skal have forbigående hjælp i 9 måneder og derefter sættes på varig hjælp. Så er man sikker på at have placere dem i en social taberrolle.

Alt hvad vi har af rapporter viser, at der er nær sammenhæng mellem langtidslidighed og mangel på uddannelse, og det er vel også det, der ligger bag regeringens tanker om, at det, man nu skal prøve at sikre, er en uddannelsesgaranti. Jeg vil selvfølgelig afvente undervisningsministerens redegørelse om disse ting. Umiddelbart tror jeg ikke på den – det vil jeg godt have sagt med det samme – med at sætte et par stole ekstra ind i alle klasseværelser. Det vil skabe nogle kolossale problemer for uddannelserne, rent bortset fra at det er klasseværelserne og EFG-skolerne slet ikke indrettet til. Jeg tror ikke, at det kan løses på den måde, det vil jeg godt sige nu.

Det er givet, at EFG-uddannelserne er et af vore helt store problemer. Det er samtidig den uddannelse, hvor det er lykkedes at sluse nogle kvinder ind i utraditionelle fag. Det er faktisk det eneste sted. Det drejer sig kun om få, men det er dog en tendens, som det er værd at støtte, nemlig at kvinder går ind i utraditionelle job. Den seneste opgørelse, vi har fået fra arbejdsdirektoratet, viser, at der i slutningen af september manglede over 9.000 praktikpladser og derudover over 4.000 lærepladser til unge.

Nu siger statsministeren, at det får vi en redegørelse om i januar. Jeg synes, det er for længe at vente til januar; derfor vil jeg godt spørge, om regeringen har nogle planer ud over det dér med, at nu skal det gøres lidt lettere at skaffe praktikpladser for at løse det her problem. Jeg er enig med statsministeren i, at det især er de små virksomheder, der tager praktikanterne, og det får mig til at drage en anden slutning end den, statsministeren har draget, nemlig at så burde den kvotaordning, SF tidligere har gjort sig til talsmand for, være helt oplagt, fordi den måske kunne tvinge nogle af de store virksomheder til at tage praktikanter, de er nemlig meget tilbageholdende med det. Det synes jeg man skulle ofre nogen opmærksomhed. Praktikpladsproblemet er et EFG-problem.

Jeg har ét problem til, som jeg godt vil nævne, og det er planerne om et 9. hovederhvervsområde. Statsministeren talte om de unge, der ikke havde lyst til at gå i gang med

[Ebba Strange]

en uddannelse. Jeg tror, at det i meget høj grad er et spørgsmål om, hvad det er for uddannelser, vi tilbyder, og derfor har jeg været optaget af de planer, der har været om et 9. hovederhvervsområde, og jeg vil godt høre, om det er planer, man også arbejder med i den nye regering.

Så er der det med de økonomiske problemer. Jeg tror, det er en kolossal dårlig løsning, at regeringen nu vil sætte alle på sulteløn, ikke bare dem, der er kommet på det sultecirkulære, den forrige regering indførte, men tilsyneladende meget større grupper af unge.

Det økonomiske er et stort problem, især for de unge, jeg nævnte i starten, nemlig de socialt udsatte. I pressen i dag har vi kunnet se, at Amdradsforeningens blad har refereret nogle rapporter om garantiforsøgene i Århus og Storstrøms amter. Det viser sig, at de unge egentlig godt vil have en uddannelse, men at de er tilbageholdende med at tage den, fordi de ikke har råd til det, og hvis man sætter alle på sulteløn, så har de jo hverken råd til det ene eller det andet. Jeg tror, at man i stedet for skulle bruge den bistandslov, vi har, til at sørge for, at de blev støttet økonomisk, mens de uddannede sig.

Den anden af de rapporter, der er kommet fra regeringens ungdomsudvalg, består hovedsagelig af en lang række interviewe med unge fra forskellige sociale og geografiske områder. Det synes jeg er interessant læsning, som alle i denne sal burde gøre sig bekendt med, fordi det giver udtryk for de unges egne håb og forventninger til tilværelsen og samfundet. I rapporten kritiseres uddannelserne generelt for at være for virkelighedsfjerne. Folkeskolen opleves som en sorteringskole, især af dem, der bliver frasorteret. Jeg håber, at undervisningsministeren vil læse de afsnit og så opgive sine planer om at lave skolen til en endnu mere sorterende skole, end den er i forvejen. Det er klart, at for dem, der lider nederlag i folkeskolen, er lysten til at uddanne sig videre blevet kvalt. Derfor er SF stadig væk af den opfattelse, at vi bør tilstræbe en udvikling henimod større enhed i skolen og større sammenhæng mellem praktisk og teoretisk arbejde.

De unge reagerer forskelligt i det her samfund. Det er mit indtryk, at hvis de unge fra de svageste miljøer reagerer på de urimeligheder, de bliver udsat for, så vil reaktionen

let blive misbrug af en eller anden art. Andre grupper af unge reagerer mere udadventt i aktivitet sammen med andre unge. I nogle tilfælde bliver disse aktiviteter omsat i aktioner vendt mod det samfund, der giver dem et så dårligt eksistensgrundlag. Det mener jeg ikke bør undre os. Jeg tror, at oplevelsen af at være overflødig og ubrugelig er omtrent det værste, vi kan blive udsat for, og det må være allerværst for de unge, fordi det efter naturens orden er dem, der har fremtiden for sig.

At møde disse forskellige reaktioner med vold og tvang er det dårligst tænkelige grundlag for en god udvikling. Det har vi set i en række andre lande, og vi skal passe på, at vi ikke oplever det samme her. I stedet for at lade politiet løse disse opgaver burde politikerne, burde vi, lære at forstå de unges sprog og tage dem alvorligt.

Jeg er glad for at høre, at regeringen ikke agter at skære ned på ungdomsboligkvoten. Jeg tror, det er kolossalt vigtigt, at vi sørger for at få opfyldt ungdommens boligbehov. Det er ikke kun et spørgsmål om at have et sted at bo; det er også et spørgsmål om at have steder at være. Derfor mener jeg, at samfundet burde stille steder, burde stille huse, til rådighed, hvor de unge kunne være, så de var fri for at opholde sig på værtshuse og gadehjørner.

Et samfunds tro på sin egen fremtid kan i høj grad måles på den opmærksomhed, man giver ungdommen, og hvis ikke et flertal af de folkevalgte politikere tager de unges særlige problemer meget alvorligt, kan det give ganske alvorlige negative samfundsmæssige konsekvenser. Derfor håber jeg, at debatten i dag vil vise, at der er et flertal i folketinget for at gøre en indsats for at løse de unges helt fundamentale problemer.

Ritt Bjerregaard (S):

Socialdemokratiet vil benytte denne debat som udgangspunkt for mere principielt at få drøftet, om den holdning, vi i det politiske establishment lægger for dagen over for unge mennesker, er rimelig og rationel. Derfor har vi delt opgaven imellem os på den måde, at jeg til indledning vil sige noget om det almene, mens de konkrete initiativer vil blive behandlet af mine partifæller i løbet af debatten.

[Ritt Bjerregaard]

SF-forespørgslen er ganske typisk for en stor del af den politiske debat ved sin upræcise form og sit uforpligtende indhold. Det, der går galt, er anskueliggjort i udtrykket de »stadig forringede« dit og dat – her altså de unges vilkår i samfundet. Klicheen om, at verden går tilbage, at intet er som i de gode gamle dage, er ældgammel. Det er som bekendt Jeronimus' valgsprog. »Fordum var der fred på gaden, førend vægteren råbte ni«, synger han så rigtigt i »Maskarade.« »Ingen ungdom kom til skade, spurgte først, hvad far vil sige« – sådan lyder hans ræsonnement, og det er ret beset også SFs.

Man kunne fristes til at besvare forespørgsler-som SFs med det, der også er Holbergfigurens eget svar: »Frisk mod, Jeronimus, det driver over«, og det gør det jo, det driver over, unge mennesker bliver voksne, og så er det overstået. Mosjø Jeronimus og Madam Jeronima er med rette latterlige figurer, og det er ærgerligt, at folketingets behandling af ungdommens vilkår i Danmark skal ske ud fra den vinkel, der kan anlægges af en komediefigur. Det er ærgerligt, fordi ungdommens vilkår nu som altid fortjener en mere omhyggelig behandling. For at kunne præstere en ordentlig politisk behandling af ungdommens vilkår må vi have et anderledes solidt udgangspunkt end SFs oplæg.

Som for alle andre grupper forandrer vilkårene sig for ungdommen i disse år med forrygende hast. Og hvis vi skal forholde os politisk reflekterende til ungdomsgruppens problemer, må vi som første forudsætning gøre os klart, hvad det er, der er ved at ske for de unge. Vi må gøre os klart, at vi er ved at få de første ungdomsgenerationer, der for flertallets vedkommende har forældre, der begge har været erhvervsmæssigt beskæftiget uden for hjemmet under det meste af deres opvækst. I modsætning til de fleste af os, der statistisk set må have haft mødre, der har været beskæftiget i hjemmet, bl.a. med at passe os, har vore dages unge ikke haft mulighed for en tilsvarende voksenkontakt. Dette være ikke sagt med beklagelse. Man kan med lige så stor ret glæde sig over, at flertallet af danske kvinder har kunnet have egen indtægt ved eget arbejde, selv om de har været gift og har haft børn. Vore mødre havde ikke den mulighed.

Forandringen af familiemønsteret, det, som har givet kvinderne større udfoldelses-

muligheder og hele befolkningen højere levestandard, har selvfølgelig ændret børnenes opvækstvilkår. De, som i disse år er unge, har en helt anden baggrund, end vi havde. Det viser sig naturligvis på alle måder, men nok mest påfaldende ved, at unge i højere grad end tidligere generationer refererer sig til hinanden fremfor til forskellige voksne. Det er der heller intet mærkeligt ved. De nuværende unge har jo gennem hele deres opvækst mest været overladt til deres jævnaldrende, og det er de stadig, måske endda mere og mere. Vi ser derfor, at en særlig ungdomskultur er vokset frem, en ungdomskultur, der er stærkt kommercialiseret, og som de unge er villige til at påtage sig betydelige afsavn for at deltage i. Vore dages unge realiserer sig selv gennem et vældigt forbrug af alle mulige ting og sager. De er socialt betragtet først og fremmest konsumenter, forbrugere af dette og hint, mens det som bekendt er meget svært at finde tilstrækkeligt med pladser til dem i produktionen.

Fordi partierne til venstre for socialdemokratiet er faldet hen i tilbageskuen til en indbildt overstået guldalder, giver de i realiteten støtte til den borgerlige regering, hvis bestræbelse det som bekendt også er at få gamle dage at se. Bestræbelsen er naturligvis ikke mere frugtbar, når den formuleres af fremskridtspartiet, CD eller de konservative, end når det er SF eller VS, der gør det. Men den manglende realitetserkendelse, den er udtryk for, kan lettest udnyttes af de borgerlige partier. Modstanden mod forandringer og snakken om at vende tilbage til en ubestemt fortid er entydigt til fordel for dem, som nu er de mest privilegerede. Mekanismen får vi ganske klart illustreret: mens SF og VS jeremierer generelt over den tabte guldalder, reducerer regeringen konkret bestræbelserne til fordel for de underprivilegerede. Det kan jo være ligegyldigt, siden det alligevel går tilbage, og hvad betyder en pølse i slagtetiden. Med henvisning til de gode gamle dage skærer regeringen næsten en halv milliard kroner ud af jobskabelsesloven. I de gode gamle dage var der ikke nogen, der lavede unaturlige arbejdspladser i den offentlige sektor.

Lige så lidt som SF og VS er det, lige så lidt er de borgerlige partier villige til at se kendsgerningerne i øjnene. Forandringerne i produktionslivet er ikke registreret i regeringspartierne. De forestiller sig, at det skulle

[Ritt Bjerregaard]

være muligt at beskæftige et flertal af arbejdsstyrken i privatejet produktion. Hvordan det skulle foregå, er ikke godt at vide. Måske foresvæver der et eller andet om, at hvis lønnen bare kom langt nok ned, så kunne dansk industri konkurrere med dem på Filippinerne eller i Hongkong. Regeringen foretrækker også at ride sin ideologiske kæphest og klamrer sig til en håbløs forestilling om et privat erhvervsliv fra før computerens og automationens tid. Det er i alt fald, hvad man siger, når det drejer sig om de arbejdsløse, særlig den tunge del af de arbejdsløse: de unge ufaglærte. Det er en helt anden sag, når det f.eks. gælder landbruget. Så er der lige pludselig ikke mere tale om den frie konkurrence og markedsøkonomi. Så kan man på samme tid godt have overskud på mejeriprodukter og lade den statsdirigerede og skatteyderfinansierede EF-pris stige.

På samme måde som vi erkender et ansvar for, at gårdejereren får en rimelig indkomst for en rimelig indsats, må vi sørge for, at de unge kan skaffe sig en rimelig indtægt og kan gøre gavn for de penge, de får. Problemet udgøres ikke af de unge, der har kræfter til at organisere sig som BZere eller som christianitter, Faglig Ungdom, eller hvad de forskellige grupper kalder sig. De skal nok klare sig, ligegyldigt hvor stift og gammeldagsagtigt vi og vores systemer reagerer på dem. Vi behøver heller ikke at beklage dem, der er glade for den offentlige støtte, hvad enten de bruger den til det ene eller det andet. Det er efterhånden blevet en livsform for ikke så få at være på bstanden. Det er for dårligt, at vi af ideologiske grunde ikke kan finde ud af at gøre brug af deres evner og kræfter i samfundet, men mange af dem klarer sig.

Problemet med regeringen er ikke en eller anden generelt holdt forringelse af ungdommens vilkår. Problemet er langt alvorligere: det er af konkret art. Det, der sker, er, at den borgerlige regering udhuler og undergraver den ungdomsgaranti, som den socialdemokratiske regering i sin tid søgte at stable på benene. Det er ikke almindelige forringelser, det er ideologisk bestemte besparelser, og derfor skal de modarbejdes. Ved at prioritere inflationsbekæmpelse højere end arbejdet til de unge skaber man vanskeligheder, der, hurtigere end vi forestiller os, vil kunne anfægte hele det politiske system og den sociale

stabilitet, som vi har opbygget her i landet gennem et århundrede.

Mange af de unge, vi lader i stikken, synker hen i apati og håbløshed. De bringes efterhånden til at tro, at det er dem selv, der er noget galt med. Vi må huske på, at de, der er unge nu, det vil sige alle under 25 år, ikke som bevidste har oplevet andet end den såkaldte krise. Denne øjensynlige demonstration af politisk uduelighed og magtesløshed, som denne ideologisk begrundede krise er udtryk for, er den normale situation for unge i dag. De har ganske vist, i modsætning til hvad SF synes at mene, fået væsentligt forbedrede materielle vilkår. Dem skal jeg lade være med at remse op, da jeg har forberedt mig på en lidt længere taletid, det kan jeg eventuelt vende tilbage til.

Faren er ikke en generel forringelse, men at de unge ikke kan identificere sig med et politisk system, som kasserer dem og den indsats, de kan yde, til fordel for en ideologisk betinget håbløs sondring mellem privat og offentlig virksomhed. Det er naturligvis fuldstændig ligegyldigt for den unge, der får lønnet arbejde, om det er en privat eller en offentlig virksomhed. Det er også fuldstændig ligegyldigt for skatteyderne, om tilskuddet går til den ene eller den anden, bare der kommer resultater ud af det.

Omvendt virker det mere og mere absurd, at staten, skatteyderne, nu snart på tiende år har betalt milliarder af kroner til adskillige mennesker for at forhindre dem i at lave noget nyttigt, som de oven i købet gerne vil lave. Et samfund, der bærer sig sådan ad, kan ikke opretholdes. Det må laves om, og kravet om ændringer vil blive mere påtrængende, jo længere og jo mere stædigt de borgerlige partier fastholder deres mystiske opdeling i privat og offentlig.

Martspakken var ment som en begyndelse til, at alle unge kunne få noget at lave, enten i form af uddannelse eller i form af arbejde. Mindre kan heller ikke gøre det.

Jeg beder formanden om undskyldning, jeg er færdig om et halvt minut. Jeg er klar over, at jeg har forberedt mig på lidt for lang taletid. Det varer et lille øjeblik, så skulle det være klaret.

Jeg vil slutte med at sige, at vi i socialdemokratiet opfordrer de politiske partier til sammen med os at tilvejebringe et tilbud om

[Ritt Bjerregaard]

job eller uddannelse til alle unge. Så meget eller så lidt skal der til.

Og så skal jeg på vegne af socialdemokratiet og SF fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget pålægger regeringen i denne folketingsssamling at udarbejde et lovforslag til en ungdomsgaranti, der reelt tilbyder unge en uddannelse eller et arbejde, går tinget over til næste sag på dagsordenen.«

Første næstformand (Knud Østergaard):

Formanden har nogen tålmodighed med hensyn til overskridelse med sekunder, men når det drejer sig om minutter, begynder man at blive lidt utålmodig.

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i debatten.

Ahlmann-Ohlson (KF):

Det konservative folkeparti er særdeles tilfreds med, at der er rejst en forespørgsel om ungdommens forhold i Danmark, fordi ungdomsproblemer, som det klart fremgik af statsministerens åbningstale, også hos os har en overordentlig høj prioritet.

Derudover giver denne debat os lejlighed til at understrege, at selv om alle befolkningsgrupper har fordel af regeringens politik, så er det reelt ungdommen, der har størst fordel af det politiske kursskifte, der er kommet med den nye regering. Hvem var egentlig kommet til at betale, hvis den enorme gældsætning havde fået lov til at fortsætte helt uhæmmet? Det havde lige præcis de unge. Statsgælden er siden 1975, hvor staten var gældfri, vokset med 50 pct. om året. Havde vi tilladt den udvikling at fortsætte, var det velfærdssamfund, de unge skal overtage, blevet kørt fuldstændig i sæk. Derfor støtter det konservative folkeparti en politik, der omgående bremser for statens lånebehov, og dette sker især for de unges skyld.

Det konservative folkeparti erkender, at visse unge i Danmark har vanskelige vilkår. Det er væsentligt, at vi får drøftet, hvilke initiativer folketinget kan blive enige om, men det er også væsentligt at få afklaret, at disse overvejelser ikke skal ske på baggrund af enkelte pressionsgruppers voldelige eska-

pader. Disse grupper lægger gift for de andre unge, der også har problemer, og som dagligt følger de demokratiske spilleregler.

Vi må erkende, at ungdomsarbejdsløsheden er det altovervejende problem. Problemet har to sider. Den ene side er akut, og her føler vi, at der allerede er sat ganske store ressourcer ind på at afhjælpe problemerne. Vi erkender, at amter og kommuner har store problemer i det daglige med at beskæftige de langtidsledige, men vi sætter pris på den indsats, der ydes.

Den langsigtede del af ungdomsarbejdsløshedsproblematikken drejer sig selvsagt om hele samfundets indre balance. Går det godt i det resterende samfund, så er der større mulighed for at hjælpe de unge, men går det skidt, ja, så bliver det også sværere med de fornødne ressourcer.

Vi mener, at redningsplanken for de unge bliver et samfund med orden i økonomien, og vi støtter derfor alt, hvad vi kan, regeringen i dens bestræbelser for at få denne side af sagen klaret.

De unges boligproblemer skal løses. De foranstaltninger, der er sat i gang, betyder, at vi får 4.000 nye ungdomsboliger, og det er da også værd at bemærke, at helt frem til august næste år holdes en virkelig rimelig maksimumshusleje på godt 700 kr. om måneden.

Det skal gøres mere attraktivt for de unge at starte egen forretning og virksomhed, og det kan gøres ved at lette de utallige restriktioner, der lægges på netop nystartede virksomheder.

Det konservative folkeparti finder anledning til at rose den måde, hvorpå eksportskolen i Herning er kommet til at fungere. Vi har noteret os, at der både her og på det forholdsvise nye akademiøkonomiske studium på Niels Brocks Handelsakademi på Frederiksberg gøres en god og stor indsats, der giver bonus i form af den store efterspørgsel, der er efter de studerende herfra. Vi bør styrke disse eksportuddannelser, det er vigtigt, især når man ser på f.eks. Holland, der årligt uddanner 400 eksportsælgere imod Danmarks ca. 30 om året.

Unge kan i dag læse jura som aftenstudium. Vi føler, at det kan være nødvendigt at åbne den samme mulighed for unge, der f.eks. ønsker at læse nationaløkonomi. Dette kunne eventuelt ske på landets universiteter.

[Ahlmann-Ohlsen]

Det konservative folkeparti vil også gerne fremhæve spejderbevægelsen, der virkelig fortjener opmærksomhed, fordi denne store bevægelse for små midler giver tusindvis af unge danskere så mange rige oplevelser. (Munterhed).

Nu vil man måske også smile, når jeg taler om, at de unges vilkår også har noget med idrætten at gøre. Det er naturligt og særdeles vigtigt for samfundet, at de unge gennem dyrkelse af sport får en indholdsrig tilværelse, der tiltrækker den enkelte i konkurrence med samfundsnedbrydende småkriminelle, der kun tilbyder ét eneste alternativ, nemlig vold, og hvad deraf følger. Vi må spørge os selv, om vi giver idrætsfolkene rimelige vilkår, og vi må nøje undersøge, om vi ikke i højere grad kan støtte de mennesker, der gør en stor indsats.

Vi bakker op bag initiativer, der kan lempe adgangen til forskellige uddannelser. Det må først og fremmest ske, hvor der er størst behov for den pågældende uddannelse, og vi må affinde os med de ulemper, der kan være forbundet med, at de enkelte uddannelseshold derved bliver noget større.

Vi vil fastholde en hurtig ændring af praksis omkring oprettelse af nye lære- og praktikpladser. Her tænker vi på de uacceptable bureaukratiske tilstande, der hersker i forbindelse med godkendelse af uddannelsessteder. Det er vigtigt, at arbejdsmarkedets parter snarest får løst dette problem, så lærlinge igen kan komme ind i cykelforretninger, ostebutikker, byggemarkeder, VVS-butikker og mange andre steder.

Når SF i sin begrundelse for forespørgslen taler om, at de unge er desperate, så må det vist frem, at det ikke er flertallet af unge, der løber desperate rundt i gaderne. Det er ikke engang en stor del af de unge, det er en lille minoritet, på hvis bekostning vi jo ikke behøver at diskutere konstant. Jeg vil gerne advare imod, at man overdriver situationen. Det skader mere, end det gavner de unge, som samfundet jo skal lytte til.

Når vi ønsker at sætte flere i arbejde, er vi også nødt til, hvad enten vi kan lide det eller ej, at se på den indførte mindsteløn. En større klods om benet på de unge har vi vel ikke set i mange år. Ingen kan have noget imod, at de unge får en fornuftig løn, men når det bevirker, at mange, så snart de fylder 18 år, omgående ryger ud i ledighed, så må enhver

kunne se, at indførelse af en fornuftig indslusningsløn så afgjort har sin berettigelse.

De seneste valg har vist, at Danmarks ungdom er træt af at styre imod et stadig mere indgribende statssamfund. De borgerlige politiske ungdomsbevægelser vokser stærkere end nogen sinde i oprør mod de kræfter, der konsekvent falder på halen for alt, hvad der minder om noget, der er anti-EF, anti-NATO, anti-demokratisk og anti-os-selv.

Det er helt sikkert, at de unge i dag søger rettigheder og pligter i sammenhæng, til trods for at man kan få et andet indtryk igennem de unges eget radio- og TV-net, der jo ikke styres af unge, men af pegefingertlørende ældre. Vi er overbevist om, at et absolut flertal af de unge er klar til at give den en ekstra tand for at få skabt fremgang både for dem selv og for det samfund, de lever i.

Det konservative folkeparti støtter regeringens bestræbelser på at forhindre et sammenbrud af statsøkonomien og statsekspansion på bekostning af individets frihed. Det er i virkeligheden det mest positive, der er sket for den unge generation og for dens fremtidsudsigter i mange år.

Fogh Rasmussen (V):

Forespørgerne taler om »de unges stadig forringede vilkår i samfundet«. Det forekommer os at være en noget ensidig måde at ansku ungdommens problemer på. Jeg er helt enig med statsministeren i, at hvis vi sammenligner vilkårene for vor tids unge med de unges vilkår for 10, 20, 30 år siden, ja, så er det helt uomtvisteligt, at de unge i dag har bedre vilkår.

Hermed være selvfølgelig ikke sagt, at der ikke er problemer, for det er der, men vi tror, at ungdommens problemer er af en helt anderledes dybtgående natur, end SFs forespørgsel lader antyde.

Først og fremmest er ungdommen ramt af de generelle økonomiske problemer, som vores samfund slås med i disse år. Når arbejdsløsheden generelt er høj, rammer den især de unge, fordi de af mange forskellige årsager har sværere ved at klare sig på arbejdsmarkedet end de lidt ældre. Når renten er høj, bliver det dyrere for de unge at uddanne sig eller etablere sig i bolig og erhverv. Når inflationen er kraftig, bliver det sværere for de

[Fogh Rasmussen]

unge at spare op til uddannelse eller etablering i bolig eller erhverv.

Inflation kender vi i øvrigt ikke kun i det økonomiske system. Vi kender også inflation i uddannelsessystemet. I de senere år er der igangsat en sand uddannelsesinflation. Den har medført, at en række uddannelser, hvor der tidligere alene blev stillet krav om en 9. eller 10. klasses baggrund, nu favoriserer eller direkte stiller krav om en forudgående studierettet uddannelse. Herved tilskyndes de unge til at gennemføre lange, studierettede uddannelser. Resultatet er, at studenter i stigende omfang fortrænger folkeskoleeleverne fra erhvervsuddannelserne. Det indebærer, at mange unge slet ingen uddannelse får. Det er en gøgeungeeffekt, som er en konsekvens af flere års forkeret uddannelsesplanlægning.

Men dernæst tror jeg også, at ungdommens problemer skal ses i sammenhæng med hele samfundets struktur. Når vi oplever BZ-grupper besætte huse og ser slagsmål med politiet, når unge aktivistgrupper kaster sig ud i desperate aktioner, når visse ungdomsgrupper bekender sig til en punkkultur, som hviler på en samfundsforægtende og dybt egoцентриsk livsopfattelse, ja, så er det på den ene side fænomener, som vi beklager og for nogles vedkommende oven i købet må tage afstand fra, men på den anden side også symptomer på et samfund, der på mange måder har svigtet sin opgave over for den opvoksende generation.

Vi må stille det spørgsmål, om vi ikke har været så optaget af at skaffe materiel fremgang, at vi helt har glemte, at vore børn og unge også har brug for andre værdier end de rent materielle.

Jeg startede med at påpege, hvordan vor tids unge set i et historisk lys har en højere materiel levestandard, mere fritid og bedre uddannelse end tidligere generationers unge. Men den anden side af medaljen er, at færre og færre unge deltager i et arbejdsfællesskab med voksne eller jævnaldrende på en arbejdsplads. Færre og færre unge er direkte medansvarlige for familiens materielle eksistens, bl.a. fordi den traditionelle familievirk-somhed, som danner rammen om både et familieliv, et arbejdsliv og et fritidsliv, er i tilbagegang. Færre og færre unge er økonomisk uafhængige og selverhvervende. Deres vigtigste funktion ligger i at være forbrugere. Det ansvar, der ligger i at skulle deltage ak-

tivt i at skabe forudsætningerne for det forbrug, har vi frataget dem. Når vi fratager de unge et personligt ansvar, ender det nemt i en tilstand af – ja, ansvarsløshed, passivitet eller ungdomsoptøjer.

De unges problemer forstærkes af, at familiens rolle som baggrund og støtte er blevet stærkt svækket. I mange familier har forældrene enten været økonomisk tvunget til eller selv valgt at have så travlt, at familien bare er blevet en art fritidsfællesskab. Forældrenes kontakter med børnene og de unge er blevet reduceret både tidsmæssigt og indholdsmæssigt. Denne udtynding af de familiære forbindelser opvejes ikke af de voksenkontakter, som børnene kan møde i skoler og institutioner.

Resultatet er, at mange unge, når de møder problemer i tilværelsen, ikke har den ballast med hjemmefra, som skal til for at modstå og løse de problemer på en selvstændig måde.

Vi tror altså, at vi skal have fat i nogle helt grundlæggende forhold i samfundet. Der skal en mentalitetsændring til. Vi skal have genskabt familiens funktion som en slags oase, hvor børnene og de unge kan hente inspiration, støtte og styrke. Vi skal give de unge ansvar, pligter og udfordringer i uddannelsessystemet og i produktionslivet. Vi skal ikke klientgøre en hel generation af unge i det sociale system, men tværtimod sætte dem i stand til at hjælpe sig selv.

Det kræver til gengæld ændringer på arbejdsmarkedet, i erhvervslivet, i uddannelsessystemet og i socialsystemet, ændringer, som letter familiernes muligheder for selv at tilrettelægge arbejdstiden, giver de mindre virksomheder bedre levevilkår, knytter uddannelsessystemet tættere til den praktiske virkelighed i samfundet og i erhvervslivet og stimulerer de unge til selv at gå aktivt i gang med en uddannelse eller et erhverv som lønmodtagere eller som selvstændige.

Vi må altså lægge op til en langt mere dybtgående ungdomspolitik end den snævert materialistiske, som SF har lagt op til.

Til en løsning af ungdommens problemer hører også, at der generelt føres en fornuftig økonomisk politik, som nedbringer arbejdsløsheden, sænker renten og dæmper inflationstakten. Den nuværende regering har lagt op til en økonomisk politik, der skaber sunde, naturlige og varige arbejdspladser i den

[Fogh Rasmussen]

private sektor. Det kommer i høj grad de unge til gode og er mere værd end kunstige jobskabelsprojekter.

Regeringens økonomiske politik vil skabe grundlag for en rentesækning. Det kommer de unge til gode. Regeringens økonomiske politik vil lægge låg på inflationen. Det vil også gavne de unge. Det er vigtigt at fastholde denne langsigtede politik.

Men på kort sigt kan vi også lette de unges indgang på arbejdsmarkedet. Der er tre nøgleord for en sådan strategi. Det er frihed. Det er fleksibilitet. Det er decentralisering.

Venstre ønsker en liberalisering af uddannelsessystemet, så de unge får frihed til og ansvar for selv at vælge deres uddannelse. Venstre noterer med tilfredshed, at regeringen vil liberalisere adgangen til uddannelserne, så de unge kan få et reelt uddannelses tilbud, når de forlader grundskolen.

De nærmeste ungdomsårgange er meget store. Fra midten af 1980erne falder de stærkt. Det stiller krav om fleksibilitet i uddannelsessystemet. Den eksisterende kapacitet i erhvervsuddannelserne må udnyttes bedre gennem en midlertidig merindskrivning. De besværlige administrative ordninger, der bremser oprettelse af lære- og praktikpladser, skal forenkles. Der bør ske en harmonisering af ydelserne til unge modtagere af arbejdsløshedsunderstøttelse, bistandshjælp og uddannelsesstøtte.

Til fleksibilitet hører også decentralisering. Vi må i højere grad bygge f.eks. erhvervsuddannelserne op i mindre enheder, der kan tilpasses de skiftende uddannelsesbehov. Kommunerne skal have større frihed til selv at finde den mest hensigtsmæssige måde at skaffe arbejde på til de unge arbejdsløse. Ungdomsboliger bør integreres i det almennyttige udlejningsbyggeri og i det almindelige udlejningsbyggeri i det hele taget og ikke koncentreres i særlige ungdomsbebyggelser.

Fru Ritt Bjerregaard omtalte på socialdemokratiets vegne den beklagelige kendsgerning, at vi i 10 år har udbetalt milliarder af kroner i understøttelser for at forhindre folk – det var det udtryk, fru Ritt Bjerregaard brugte – i at lave ting, som de egentlig gerne ville lave, og fru Ritt Bjerregaard sluttede ikke uden effekt af med at konstatere, at sådan et samfund kan ikke opretholdes, det må laves om.

Det er vi helt enige i. Vi vil da også gerne lave samfundet om. I det hele taget var fru Ritt Bjerregaard inde på mange fornuftige ting om en udvikling, der har frataget de unge ansvar og pligter. Man kunne næsten, når man lyttede til fru Ritt Bjerregaards kritiske bemærkninger om det etablerede samfund, tro, at det var fru Ritt Bjerregaard, der havde siddet på oppositionsbank i disse 10 år. Men det er jo ikke tilfældet. Det er jo i høj grad fru Ritt Bjerregaard, der har haft muligheden for gennem ministerposter at øve en indflydelse på denne udvikling. Det er jo i høj grad fru Ritt Bjerregaard, der selv har administreret dette system. Men der skal da ikke lyde nogen kritiske bemærkninger i den anledning, for en sen erkendelse er som bekendt bedre end slet ingen erkendelse.

Lad mig til sidst sige, at nu gælder det om at komme op med humøret og se lidt fremad. Vi hjælper nu engang ikke de unge ved at fratage dem evnen til at hjælpe sig selv. Vi skal give de unge en tiltro til fremtiden. Vi skal give dem lyst og evne til selv at tage fat. Vi skal ikke kun give dem materielle goder, men også et følelsesmæssigt overskud, de kan bruge som et rygstød i tilværelsen.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Et af de største problemer overhovedet, som de unge i dag står over for, er, at de ikke kan få arbejde. Ser vi lidt i de bøger, der er udgivet af ungdomsudvalget, kommer det klart til udtryk. De unge ønsker først og fremmest arbejde.

Ser vi så på, hvad denne regering stiller i udsigt, så græmmes man. Ungdomsgarantiordningen, som har kørt i 2 amter, udsultes, endda i forsøgsperioden, og inden der har fundet en evaluering sted, har regeringen besluttet, at en sådan garanti for enten arbejde eller uddannelse vil man ikke arbejde videre med. Jobskabelsordningen, der nu skulle have været sat i gang, barberes via finanslovsbesparelser, så den del af ordningen, der skulle give job i offentlig regie, allerede nu bortkaster mellem 7.000 og 8.000 job. Dertil kommer, at det arbejde – der i nogle kommuner var kommet langt – med et samarbejde mellem offentlige beskæftigelsesprojekter og private erhverv, lægges der gift for.

I SF ved vi godt, at problemet med ungdomsarbejdsløsheden ikke løses isoleret fra

[Lilli Gyldenkilde]

den generelle arbejdsløshed, men da der ikke er tydelige tegn på en effektivt forbedret fordeling af arbejdet via nedsat arbejdstid, afspadsering af overarbejde og igangsættelse af uddannelsesreform, er der brug for nogle lappeløsninger, der dog betyder en vis form for beskæftigelse. Såfremt der var politisk vilje hertil, ville der også kunne skaffes flere job til unge arbejdsløse. F.eks. kunne man lave nogle ordninger ved offentlige licitationer, således at den, der fik arbejdet tildelt, skulle ansætte mindst 2 unge arbejdsløse for hver 10 personer, der kom i arbejde. På samme måde kunne man stille krav om, at der skulle indgå EFG-lærlinge.

For de unge kvinder må der gøres en indsats. Unge kvinder – ofte med meget små børn, de er alene med – befinder sig i en helt umulig situation. De lever af bistandshjælp, der bestemte ikke er noget at råbe hurra for, og ser vi på arbejdsløshedens sammensætning, er kvinderne jo i overtal. Ikke mindst, fordi de ingen uddannelse har eller næsten ingen uddannelse har. Derfor er de også til rådighed for arbejdsmarkedet i de traditionelle områder med høj ledighed.

Jeg skal ikke undlade at pege på, at SF som det eneste parti herinde har fremsat et forslag, der kunne være en begyndelse til at indføre specialordninger for kvinder. Jeg skal samtidig påpege, at det bliver nødvendigt, at der i arbejdsformidlingen ude omkring ansættes flere ligestillingskonsulenter for at få kvinderne til at indse, at de må søge ind i utraditionelle erhverv, hvis de ikke skal blive ved med at bære den største del af ledigheden. En rapport fra Bjerringbro, som vi har fået i arbejdsmarkedsudvalget, viser jo, at det kan nytte at gøre en indsats på dette område.

Men ikke kun herindefra svigtes de unge, også ude i virkelighedens verden svigtes de. Vi ser, hvorledes der ved indførelse af ny teknologi, der kræver et mindre antal lønmodtagere, laves forskellige aftrædelsesordninger, påregnes naturlig afgang osv. – hvilket vi selvfølgelig støtter – men det, der står tilbage, er, at ungdommen ikke får en chance for at komme ind på arbejdspladserne.

Der må og skal skaffes nye arbejdspladser, og det kan gøres, hvis man ophører med at lukke af for boligbyggeri og opførelse af plejehjem osv. osv. I øvrigt ved vi også, at inden for den kollektive trafik kunne der blive

brug for flere unge, men med de nedskæringer, som vi i øjeblikket ser, er det ikke helt aktuelt. Det må vi erkende. Det, der altså er brug for, er det stik modsatte af, hvad denne regering lægger op til. Det kan ungdommen bestemt ikke være tjent med.

Jeg havde her i mit manuskript noget mere, jeg skulle sige, men vil nu tale uden manuskript, for jeg blev ærlig talt noget forbavset, da jeg hørte fru Ritt Bjerregaard fra socialdemokratiet håne socialistisk folkeparti for at have rejst en upræcis forespørgsel angående ungdommens problemer. Ja, hun tillod sig endda at ironisere over det – men det er jo ungdommen, der ironiseres over. SF er ikke vigtig i den sammenhæng. Det er ungdommens problemer, det handler om, og det var dem, man – ufrivilligt måske, det ved jeg ikke – kom til at ironisere over. Hvad må den far og mor ikke tænke, som sidder derhjemme og måske får besked om, hvad der er foregået fra denne talerstol i dag, hvor man har drøftet ungdommens problemer? Hvad må de ikke tænke, hvis de sidder med deres arbejdsløse unge, som har det skidt, og så skal høre, at der laves en komedie ud af det? En gammel Holbergkomedie om Jeronimus, der siger: Frisk mod, så skal det nok gå alt sammen. Jeg synes, det var forkasteligt, og det var utrolig arrogant. Det undrede mig egentlig, at man kunne holde sådan en tale og så munde ud i at stille et dagsordensforslag fælles med SF – som i øvrigt i store træk er udarbejdet af SF. Men det må være svært at være socialdemokrat. Det er vel ikke så underligt, når man tænker på, at socialdemokratiet har haft magten til for meget nylig. Jeg skal ikke påstå, at de ikke gjorde noget, medens de sad der, for det gjorde de. Men jeg finder det meget påfaldende, at man ikke vil være med til at presse på, at der bliver gjort mere, når enhver kan se, at det, denne regering har lagt op til af offentlige besparelser, og hvad ved jeg, kommer til at betyde øget arbejdsløshed og også kommer til at betyde øget ungdomsarbejdsløshed.

I den situation må man stå her og lytte til, at f. eks. venstres ordfører siger, at nu skal familien til at være en oase. Jeg tænkte uvilkårligt: det er et mareridt. Det er et mareridt at sidde derhjemme med to arbejdsløse unge mennesker, der ikke kan få lov til at komme ud og prøve deres kræfter i dette samfund. Det er ikke nogen oase. I øvrigt hænger det

[Lilli Gyldenkilde]

vel også sammen med, i hvilke kredse man bevæger sig, for i en 3 værelses lejlighed er der meget lidt oaseagtigt.

Fra de konservatives side lyder budskabet: der skal en helt anden politik til – også fra statsministeren lød det sådan – og i øvrigt kan vi godt vente, til ungdomsårgangene falder, men skulle der være nogle, der ikke kan finde ud af det, så kan de jo starte deres egen virksomhed. Det er budskabet, der er kommet indtil nu.

Man kom i øvrigt til at tænke på den gode, gamle hr. Lindinger, som ikke er blandt os mere. Han sagde også altid: Op med humøret – og havde ikke noget at have det i.

Tove Niemann (FP):

Når der er tale om at forbedre de unges stærkt forringede vilkår, må det først og fremmest dreje sig om at skaffe arbejdspladser til alle de unge, der er ramt af den store arbejdsløshed, vi har her i landet. Den er jo ikke opstået fra den ene dag til den anden, men gennem den helt forføjede politik, der er ført gennem de sidste 10 år.

Op gennem 1960'erne blev den faglige uddannelse meget stærkt nedvurderet, ja, den blev ikke alene nedvurderet, der manglede også absolut ligestilling i de økonomiske vilkår, der blev budt de unge, der ønskede en uddannelse f. eks. inden for landbruget, og de unge, der ønskede sig en boglig uddannelse. Der blev vel nærmest snobbet for de boglige uddannelser. Derved blev der presset et utal af unge ind i uddannelsessystemet – også mange unge, der slet ikke havde evner til det.

Det må slås fast, at den socialdemokratiske uddannelsespolitik er slået totalt fejl. Det er blevet sagt, at ingen for 10 år siden havde fantasi til at forestille sig, at det enorme antal akademikere, man pumpede ud fra universiteterne, ville blive noget problem. Det passer ikke. Fremskridtspartiet har gang på gang påpeget, at det ville gå sådan. Det var nemlig ikke kun fantasi, der skulle til for at forudse dette. Vi må snarere konstatere, at fantasien er brugt for meget og økonomiske konsekvensberegninger for lidt i den uddannelses- og beskæftigelsespolitik, der er blevet ført hidtil.

Det er helt givet, at i takt med afskaffelse af mesterlæren og indførelse af EFG-uddan-

nelsen steg ungdomsarbejdsløsheden. Derfor kan det kun glæde fremskridtspartiet, at undervisningsministeren vil støtte mesterlæren og prøve at hjælpe de ca. 4.000 unge, der i øjeblikket søger en sådan uddannelse.

Efter fremskridtspartiets mening er den helt afgørende forudsætning for nedbringelse af ungdomsarbejdsløsheden, at der gennemføres en økonomisk politik, som giver erhvervslivet lyst til og mulighed for at investere og dermed øge produktionen. Men det er lige så klart, at en hindring for, at erhvervslivet vil ansætte unge i de nye arbejdspladser, der bliver oprettet, er fagforbundenes lønkrav med hensyn til de unge. Det er helt sikkert, at der må gennemføres en såkaldt indslusningsløn. Arbejdsgiverne vil, nu vi har den store arbejdsløshed, foretrække erfarne folk fremfor at ansætte erhvervsmæssigt uerfarne unge til en forholdsvis høj løn.

Alle de offentlige beskæftigelsesfremmede foranstaltninger, der er foretaget investeringer i, har skabt en helt klar konkurrenceforvriddning over for det private erhvervsliv. De arbejder, som udføres eller kan udføres inden for den private sektor, må ikke undergraves af offentlige arbejder med statstilskud. Samtidig er det synd for de unge mennesker, som rent midlertidigt kommer i arbejde på den måde. De får en helt forkert opfattelse af erhvervsarbejdet, da de ofte – også efter egen opfattelse – bliver sat til idiotarbejde.

De unge bliver også fyldt med fraser om, at det arbejde, man får, skal være meningsfyldt, og man skal også helst være motiveret for det. I den situation, landet befinder sig i, kan det ikke nytte noget, at ethvert arbejde, der ikke lige morer én, nægter man at tage. Der vil altid være mulighed for at skifte job, hvis man er vant til at bestille noget. Det skal også være sådan, at det igen bliver meningsfyldt at forsørge sig selv, hvis man får en mulighed for det, uden at skulle bede det offentlige om hjælp.

Hvor mange unges muligheder for at tjene sig en ekstra skilling er ikke blevet ødelagt ved de helt samfundsskadelige jobpatruljer, der har kørt rundt i landet og lukket en mængde sæsonarbejdspladser. Disse jobpatruljer skulle forbydes.

Især for de mindre arbejdspladser har det også været en belastning og en direkte hindring for nyansættelse af unge med de krav, der stilles af lokale mæssig art, direktiver om

[Tove Niemann]

så og så mange toiletrum, bruserum, opholdsrum osv. Der er allerede lukket adskillige firmaer på grund af i nogle tilfælde helt urimelige krav om investeringer i miljøforbedrende foranstaltninger. Det skaber i hvert fald ikke flere arbejdspladser.

Boligproblemet er et problem, der er ens for alle her i Danmark. Det skyldes en forkert ført politik på det område, men det skyldes også den stigende tendens til, at de unge flytter tidligere og tidligere hjemmefra. Man kan sætte et spørgsmålstegn ved, om det er godt. Boligproblemet er måske især stort for vore pensionister, og det var måske dér, man burde sætte ind først.

Man vækker i hvert fald ikke sympati eller øger lysten til at gøre noget ved det problem for de unge med de demonstrationer, der har fundet sted i den sidste tid. Her tænker jeg naturligvis især på BZ-grupperne – grupper, der oven i købet bliver tilskyndet og opfordret til disse aktioner af visse partier herinde i folketinget.

Fremskridtspartiet finder det særdeles påfaldende, at TV og radio altid – og jeg understreger altid – er på plads med kamera og mikrofon, når de såkaldte BZere og andre unge uromagere drager på togt i København og plyndrer samt besætter privat område. Det er alene TV og radio, der opgejler disse unge til at lave ballade. Heldigvis tegner denne håndfuld ballademagere ikke den danske ungdom.

Bente Juncker (CD):

Da mit partis ordfører ikke er til stede, skal jeg komme med nogle betragtninger vedrørende denne forespørgsel for CDs vedkommende.

Den sidste tids debat i pressen har givet et skævt billede af de unge. Man kunne godt få den opfattelse, at det var de 95 pct. af de unge, der er problemer med. Efter CDs mening er det omvendte tilfældet. Det er de 5 pct., der har problemer, problemer, der er opstået, fordi vi har mistet evnen til at komme i fornuftig dialog med denne gruppe. De lever af samfundet, men uden for samfundet. De har formået at tiltrække sig hele befolkningens opmærksomhed og dermed også politikernes.

BZerne har med dårlig opførsel og voldelige overgreb formået at skaffe sig det, de vil-

le, et ungdomshus. Ved først at give dem det, da volden escalerede til hidtil usete højder, gav politikerne efter. Derfor kan de nu med god grund have tiltro til, at deres metoder virker.

Jeg har endnu ikke fra noget politisk hold fået bud på, hvordan vi kommer over denne forståelseskluft og kommer i en fornuftig dialog med denne gruppe. Vi kan ikke acceptere, at loven ikke gælder for alle, og vi vil ikke fortsat acceptere, at det kan betale sig at tage selv, og at dårlig opførsel ikke blot belønnes, men også giver lydhørhed hos de politiske repræsentanter og partier.

Det var derfor en nærliggende tanke, at der på baggrund af de erfaringer, vi herhjemme har gjort, og de erfaringer, man i udlandet har fået gennem behandling af disse problemer, blev nedsat en arbejdsgruppe bestående af alle implicerede parter til at undersøge, hvem det er, hvor mange det er, hvad de egentlig vil – og ikke mindst komme med forslag til, hvad vi kan gøre ved det.

Det drejer sig ikke alene om boliger. Problemerne har også rod i den ændrede familiestruktur. De unge, der i dag flytter hjemmefra, bliver yngre og yngre. Ikke mindst Københavnsområdet har mange ganske unge tilflyttere. Hvis vi ikke gør noget ved de problemer, de 5 pct. udviser, risikerer vi, at de 95 pct., vi ikke har problemer med, og som vi ganske glemmer at belønne for den indsats, de gør, indser vores skæve behandling af problemerne. På den baggrund kan der skabes nogle konfrontationer. Vi er vel inderst inde alle sammen lidt bange for det.

De unge taler meget om cirkulæret om kontanthjælp og om det såkaldte løntrykker-cirkulære, men det er væsentligt at fastslå, at cirkulærerne er vejledende, og hver enkelt ung, der ikke har været i berøring med arbejdsmarkedet, skal bedømmes individuelt. Der er imidlertid en meget forskelligartet praksis i de enkelte kommuner. Der er i bistandsloven mulighed for at anvende et individuelt skøn, der gør det muligt at anvende andre paragraffer til enkeltudgifter. Den anden bekendtgørelse om indslusningslønnen, løntrykkercirkulæret, anser vi som nødvendig for at få de unge ud på arbejdsmarkedet. De unge, der forlader skolen, er ikke en erfaren arbejders løn værd, og i en tid med ungdomsarbejdsløshed er det en af de mulighe-

[Bente Juncker]

der, der skal benyttes for at få de unge sluset ind på arbejdsmarkedet.

I den forbindelse er det værd at bemærke, at regeringen har opretholdt samtlige lære- og praktikpladser, der var foreslået i finanslovsforslaget for 1983. Oprettelsen af de mange plejehjemsassistentelevpladser bliver ligeledes gennemført som planlagt. Derudover har der længe været planer fremme om oprettelse af EFG-uddannelser inden for social- og sundhedsområdet. Endelig kunne man tænke sig et EFG basisår som opsamlingsår for den gruppe, der har vanskeligt ved at komme i gang. Det skulle så være tværfagligt og indeholde elementer, der skulle virke motiverende for at gå i gang med en uddannelse. Det var også ønskeligt at få omlagt den opsgning, der sker i den offentlige sektor, til reelle tilbud om uddannelse inden for den private sektor.

Det skal her nævnes, at CD er meget skeptisk over for en forenklet, ensartet ydelse til alle unge under 21 år. De unge i denne aldersgruppe er bestemt ikke nogen homogen gruppe. Nogle bor hjemme uden job, andre får uddannelsesstøtte, nogle er faglærte, andre har stiftet familie osv. Vi medvirker imidlertid gerne til en løsning, der indeholder reelle tilbud til alle.

Sammenfattende om det sociale skal siges, at de unge ikke hører hjemme på bistandskontoret. De ganske unge – dem under 18 år – er stadig ifølge bistandsloven under forældrenes forsørgelsespligt. Den anden gruppe er det så vort ansvar at skaffe tilbud til. Her kommer jobskabelsesloven ind i billedet. Vi er tilfredse med, at loven kun gælder for unge under 25 år, ligesom vi er tilfredse med, at loven bliver administreret fortrinnsvis med oprettelse af arbejdspladser i det private erhvervsliv. CD er tilfreds med, at der ikke oprettes offentlige projekter, men at dette arbejde udføres i samarbejde med private virksomheder.

Målet for CD er, at alle får mulighed for uddannelse, og at unge, der ikke vil have uddannelsesstilbud, får mulighed for at få et arbejde. For begge områders vedkommende vil det måske ikke være muligt at opfylde de unges førsteprioritet, men så måske anden- eller tredjeprioritet. Det må de unge leve med.

Ole Vig Jensen (RV):

Den forespørgsel, som SF har stillet om de unges vilkår i samfundet, hilser vi i det radikale venstre velkommen. Det er overordentlig vigtigt, at vi netop i disse år samler ikke blot vores opmærksomhed som her, men også vore kræfter på at få løst de ungdomsproblemer, som er en følge af den alt for store arbejdsløshed i det danske samfund. Det er desværre en kendsgerning, at den store ledighed har ramt ubarmhertigt hårdt netop blandt de ungdomsårgange, som er på vej ind i voksentilværelsen.

Jeg synes imidlertid også, det skal siges, at SF med sin formulering af forespørgslen tegner et for generelt og unødigt dystert billede af de unges situation ved at tale om deres stadig forringede vilkår i samfundet. Andre har hæftet sig ved det samme. Er sandheden ikke snarere, at de unge i dag har bedre betingelser og på en række områder flere muligheder for personlig udfoldelse og udvikling og for samvær med andre, end man nogen sinde tidligere har kunnet tilbyde den unge generation? Jeg vil fraråde SF at deltage i det almindelige klynkeri over de unges vilkår og derved forstærke de negative reaktioner i samfundet.

Når det er sagt, skal det også erkendes, at der er grupper af unge, hvis vilkår er for ringe. Men hvorfor er vi havnet i den situation? Er det ikke først og fremmest, fordi vi ikke har givet de unge de nødvendige udfordringer? Mange unge mangler udfordringer. Det er måske i virkeligheden det moderne velfærdssamfunds største forsyndelse over for den unge generation.

Jeg har i den forbindelse lyst til at citere den kendte norske forfatter Mosse Jørgensen, som i en årrække var rektor på det norske forsøgsgymnasium. Hun siger i sin bog »Kunsten at overleve med en teenager i huset« bl. a.:

»De unge, der aldrig møder udfordringerne, før det er for sent, får en tendens til at flygte fra opgaver og pligter ind i passivitet. Eller de flygter nervøst fra den ene opgave til den næste, så snart udfordringen kommer. De bliver rastløse og ofte aggressive over for de krav, der stilles . . .

De tror, at arbejde er et onde – og ved ikke, at velfærd er afhængigt af slid.

De tror, at disciplin er nedværdigelse, fordi de aldrig har oplevet, at skabende virksomhed af enhver art kræver disciplin.

[Ole Vig Jensen]

De tror, at respekt er frygt, fordi de aldrig lærte at forstå, at det at respektere også kan være at elske.«

Mosse Jørgensen slutter:

»De unge, som aldrig fik lov at møde udfordringer og krav, har det fælles med dem, der blot kender frygt og tvang, at de ikke kan klare frihed. Frihed er en stærk udfordring til individet . . .«

Meget bedre og mere rammende kan det næsten ikke siges. Det kunne være overskriften til et svar på den forespørgsel, der er stillet her.

Det er ingen udfordring til de unge, at vi betaler os fra de vanskeligheder, der opstår, når det er svært at finde uddannelsespladser eller beskæftigelse. Vi tvinger dem – eller, om man vil, frister dem – ind i en passivitet, som Mosse Jørgensen i øvrigt advarer imod, fordi den er så farlig både for den unge selv og for samfundet.

I det radikale venstre har vi den opfattelse, at ungdomsledigheden kan og må vi ikke acceptere. Vi er fra radikal side rede til at medvirke til ethvert initiativ, der på rimelig og fornuftig måde kan bringe de unge ledige ud af passiviteten og ind i en aktiv rolle i samfundet, hvad enten det er i et uddannelsesforløb eller i beskæftigelse. Vi vil i det radikale venstre prioritere indsatsen på uddannelsesområdet højest, for gennem uddannelse giver vi de unge bedre betingelser for at finde beskæftigelse, men også for personligt at mestre en ledighedssituation mere konstruktivt.

Vi er dog også klar over, at for en del unge ligger motivationen til at påbegynde en uddannelse netop i, at de først erhverver sig en arbejds erfaring. Også derfor må der sættes flere ressourcer ind på at fremskaffe relevante beskæftigelsesmuligheder for denne gruppe af unge. Opgaven er svær, men ikke uoverkommelig. Det vil jeg vende tilbage til senere.

Vi er i det radikale venstre ikke i tvivl om, at de mange forskelligartede støtte- og lønordninger, som i dag gælder for unge i beskæftigelse, under ledighed eller under uddannelse, ikke virker fremmende på bestræbelserne for at bringe de unge ud af den passive ledighedssituation. Vi har under samarbejdet med den tidligere regering fremført problemet adskillige gange. Jeg tør vel også påstå, at vi på det nærmeste havde en aftale

om, at vi skulle sikre en bedre koordinering og harmonisering af de mange forskelligartede ydelser, der gælder for unge. Jeg kan kun gentage, at vi har det samme ønske om med den nye regering at få fremmet den sag.

Vi ved, at vi ved en bedre fordeling af de midler og ressourcer, der er til rådighed, kan hjælpe flere unge. Opgaven er svær, for her er mange regler, som der er indgået aftale om på arbejdsmarkedet, eller som er indeholdt i lovgivningen, men hverken vi herinde eller arbejdsmarkedets organisationer må stå af, når det drejer sig om den opgave, det er, at sikre en bedre koordinering og harmonisering på dette område.

Spørgsmålet om udformningen af en ungdomsgarantiordning har haft en fremtrædende plads i den politiske debat i det sidste års tid og altså også i dag, og jeg skal såmænd ikke lægge skjul på, at vi fra radikal side selv har ført an, når det gælder den tankegang, der ligger bag ungdomsgarantien. Vi vil sikre, at der er uddannelsespladser eller beskæftigelsesmuligheder, der kan give arbejds erfaring, til alle unge, der forlader folkeskolen, og vi må arbejde for, at den pukkel af ungdomsledige, som er oparbejdet i de seneste år, snarest bliver afviklet. Med den udformning, som tanken om ungdomsgarantien har fået i de to forsøgsamter, som også er omtalt her i dag, må vi sige, at erfaringerne herfra ikke er af en sådan kvalitet – i hvert fald så langt som vi kender dem indtil nu – at vi uden videre kan bygge videre på disse ordninger. Men vi er kede af, at den nye regering så brat har standset forsøgene med denne ungdomsgarantiordning. Vi mener, det havde været klogt – og vil i øvrigt opfordre til, at det sker – at vi fik ført dem så langt frem, at vi kan få en evaluering af resultatet og bygge på det, der er godt, og blive klogere på det, der er dårligt.

Ellers vil vi lægge vægt på, at vi endnu en gang gør et alvorligt forsøg på at få ført folketingsbeslutningen om en udbygning af ungdomsuddannelserne ud i livet. Vi må fortsat fremme udbygningen af erhvervsuddannelserne. I den udstrækning det lykkes, mindsker vi også risikoen for dobbeltuddannelse.

Vi støtter regeringens tanker om at få liberaliseret adgangen til de videregående uddannelser, hvor svær opgaven end er, og vi vil også støtte det synspunkt, der går på, at

[Ole Vig Jensen]

vi må søge bedre at udnytte den eksisterende kapacitet. Jeg hørte nogle, der advarede imod det. Jeg mener, vi skal forsøge det. Hvis regeringen går forhandlingens vej med de mange, der er involveret, er jeg sikker på, at vi i de år, hvor vi har de store ungdomsårgange, kan udnytte denne kapacitet bedre. Vi kan ikke gøre det alle steder, for nogle steder forhindres det ganske enkelt af de rammer, der er, men andre steder kan det lade sig gøre.

Jobskabelsesordningen har regeringen ønsket at føre videre med vægten på det private arbejdsmarked. Det synes vi er klogt. Må jeg i den forbindelse sige, at i en aftale, som vi indgik fra radikal side med den tidligere regering om en art jobskabelse i landbruget, afsatte vi 250 mill. kr. til dette formål. Jeg har forstået, at den nye regering ikke er sindet at føre den beslutning ud i livet. Det mener jeg er uheldigt. Det var et led i forliget, bevares, men det var ikke en hjælpeforanstaltning til landbruget; det var først og fremmest en håndsækning til de unge. For sandheden er jo, at netop i landbruget skal vi ikke opfinde arbejdet, vi skal ikke skabe kunstige projekter, det ligger lige for fødderne af de unge. Den gruppe af landmænd, der slæber i den animalske produktion, kunne tilmed få en god håndsækning, samtidig med at det gav unge en god oplevelse og en god start på det at hente arbejds erfaring. Jeg vil opfordre regeringen til at overveje, hvordan vi skaffer unge ud i landbrugserhvervet, hvor arbejdet som sagt ligger for fødderne af dem.

Afsluttende skal jeg nævne boligproblemerne. Vi hilser med glæde regeringens beslutning om at fortsætte den tidligere regerings beslutning om at udbygge med 2.000 ungdomsboliger i 1983 og i 1984, og vi vil anbefale regeringen i det videre arbejde at forøge antallet af ungdomsboliger, fordi vi netop får de store ungdomsårgange.

Jeg opfattede statsministerens besvarelse som udtryk for en positiv og velvillig holdning til det, som var forespørgslens ærinde. Men regeringens arbejde må være præget af yderligere dynamik, af større engagement, end man måske umiddelbart får indtryk af i denne besvarelse. For at sikre, at vi kan komme videre i denne debat, skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til inden den 1. marts 1983 at fremlægge forslag til en samlet og forstærket indsats til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

Anden næstformand (Mette Madsen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingen.

Tinning (VS):

Denne forespørgselsdebat drejer sig vel først og fremmest om, hvad det er, regeringen vil gøre for de unge, og den drejer sig også om, hvad det er, de unge selv vil gøre for at forbedre deres situation – og også, hvad de kan gøre.

Man kan altid, uanset hvad man snakker om, stort set gøre, som statsministeren har for vane, nemlig proklamere, at der findes lande her i verden, hvor alting ser værre ud. Jeg er enig. Det er et standpunkt, der er holdbart i en lang række sammenhænge, men jeg mener i øvrigt, at det er aldeles uinteressant i denne sammenhæng.

Jeg vil koncentrere mig – ikke om ungdommens situation i al almindelighed, men om fire udvalgte punkter, nemlig folkeskolen, praktikpladsproblemet på EFG, SU og sidst, men så sandelig ikke mindst, sultecirkulæret – det, nogle også kalder ungdomscirkulæret.

Når jeg har valgt at sige noget om folkeskolen, er det, fordi vi mener, at hvis vi skal diskutere ungdommens situation i dag, må vi se i øjnene, at meget af grundlaget for, hvad de unge faktisk har af muligheder i det her samfund, og hvad de har af handlemuligheder for selv at forbedre deres situation, dette grundlag bliver lagt i folkeskolen.

Når vi ser på folkeskolen, som den tager sig ud i dag, kan vi se, at der er flere og flere unge, der forlader skolen før tiden på dispensation – slet og ret, fordi de ikke kan holde ud at være der. Vi kan se, at der pr. elev bruges flere og flere læretimer til specialundervisning – slet og ret, fordi skolen ikke imødekommer eleverne dér, hvor de er, selv om man ynder at sige, at sådan forholder det sig, og selvfølgelig fordi den krise, der præ-

[Tinning]

ger vores samfund, også viser sig i folkeskolen. Vi har en folkeskole, hvor eleverne så langt fra opdrages til demokrati, så langt fra opdrages til selv at tage vare på deres liv og deres interesser i fællesskab med andre. Vi har tværtimod en folkeskole, som må karakteriseres som en fordummende institution, som en skole, der sorterer eleverne fremfor alt andet. Det bliver – som også fru Ebba Strange har været inde på – selvfølgelig ikke bedre af, at den nuværende undervisningsminister har tænkt sig at lave nye vejledende retningslinjer for fagene dansk og historie. Vi mener, at noget af det første, eleverne i folkeskolen bør gøre, er at stille krav – meget gerne sammen med de forældre, der vil være med, og sammen med de lærere, der eventuelt vil være med – om en langt, langt højere grad af elevindflydelse, direkte indflydelse på elevernes eget liv i skolen.

Når det drejer sig om EFG-praktikpladserne, kunne statsministeren oplyse – det vidste vi såmænd i forvejen – at regeringen vil komme med en redegørelse til januar. Det er for så vidt meget sødt, havde jeg nær sagt, men det hjælper jo ikke stort for de unge, de 9.000 unge, som mangler praktikpladser, og for de 4.000 unge, som mangler lærepladser, som også fru Ebba Strange har nævnt det.

Det første, der kan ske, må vel være, at de praktikpladsaktioner, der allerede udfoldes rundt omkring, bliver intensiveret. Vi ved nemlig, hvad denne regering vil sige, når den engang er blevet færdig med at udarbejde sin redegørelse, nemlig at nu må vi tage os endnu mere sammen for at gøre tingene endnu enklere, og måske vil man tage endnu et skridt ad den sædvanlige tilskudsvej og ikke give 18.000 kr. eller 30.000 kr., men måske 25.000 kr. eller 40.000 kr. Så kan det jo blive spændende at se, om socialdemokratiet eller måske SF til den tid står af eller stadig væk tilslutter sig den idé. Vi mener, man burde gøre noget andet, nemlig et eller andet i retning af en kvotaordning, som også fru Ebba Strange var inde på.

Når det drejer sig om Statens Uddannelsesstøtte, fik vi at vide af statsministeren, at her var skam et punkt, hvor man ikke alene gjorde noget i almindelighed godt for de unge – for det gør man jo ifølge statsministeren i det hele taget – nej, her gjorde man noget særligt for de unge, noget helt specielt godt. Man vil nemlig sikre en fortsat pristalsregu-

lering af statslånene og stipendierne. Det er klart, det synes vi er aldeles udmærket.

Der er et enkelt grundlæggende problem. Hvis vi f.eks. ser på de 15-29-årige elever, som er i færd med uddannelser, hvor der ikke er nogen løn, og kigger på deres bruttoindkomst, så opdager vi, at 71-72 pct. af disse unges bruttoindkomst faktisk udgøres af arbejdsindkomst, arbejds løn. Det vil sige, at næsten $\frac{3}{4}$ af det, disse unge får i lommerne, er noget, de får ved at arbejde. Så er det selvfølgelig udmærket, at man vil blive ved med at pristalsregulere statslån og stipendier. Det hjælper bare stort set ikke noget som helst i forhold til det, det drejer sig om.

Når der er grund til at lægge vægt på SU, er det, fordi forholdet er det, at hvis ikke de unge under uddannelse er sikret økonomisk selvstændighed, hvis ikke de unge er sikret en økonomisk selvstændighed, som gør, at de faktisk har muligheder for at vælge, hvad de vil, så kan vi lige så godt holde op med alt det dér med, at vi vil sikre de unge et reelt valg, de unge skal have frihed, de unge skal det ene, og de unge skal det andet. Vi ved, når vi diskuterer kvinder – ja, det ved vi ikke alle herinde, men en del af os herinde ved, når vi diskuterer kvinder – at hvis ikke man har økonomisk selvstændighed, så kan man godt holde op med at diskutere alle de andre muligheder her i livet. Det samme gælder såmænd også de unge. Hvis ikke man har økonomisk selvstændighed, ja men så vælger man jo ikke bare en eller anden uddannelse, så bliver snakken om reelt frit uddannelsesvalg snak ud i den tomme luft.

Sultecirkulæret. Når jeg har valgt at sige noget om det, er det, fordi jeg faktisk mener, at regeringen her har en mulighed for at sætte handling bag ordene. Jeg vil godt understrege, at jeg tror ikke, det sker umiddelbart, men socialministeren lovede for nogle dage siden under en behandling af et forslag fra VS og SF om at fjerne dette sultecirkulære, at han ville følge kommunernes praksis omkring sultecirkulæret, og socialministeren sagde også, at det ikke var socialministerens indtryk, at cirkulæreskrivelsen blev anvendt i strid med, hvad man havde forudsat fra socialministeriets side, da man udsendte dette sultecirkulære. Nu er det sådan, at vi for nylig i socialudvalget har fået et materiale fra Dansk Socialrådgiverforening. Der ligger man, så vidt jeg ved, inde med et ret omfat-

[Tinning]

tende materiale, der viser, hvordan kommunerne administrerer sultecirkulæret rundt omkring. Man har ikke benyttet sig af hele materialet, kan jeg se, men man har nøjedes med i al stilfærdighed at vise, hvordan man administrerer sultecirkulæret i fem forskellige kommuner. Jeg skal ikke gennemgå det i detaljer, men blot konstatere, at det gør man på fem forskellige måder. Der er kommuner, som siger, at nye klienter, som er over 18 år, og som i øvrigt hverken har været i arbejde eller i uddannelse, skal have 1.700 kr., hvis de er udeboende, og 1.033 kr., hvis de er hjemmeboende. Jeg ved godt, og det vil jeg understrege, at efter socialministerens mening burde noget sådant ikke ske. Det har aldrig været meningen hverken fra den tidligere eller fra den nuværende socialministers side, at man bruger sultecirkulæret på den måde, men der er altså kommuner, hvor man faktisk gør det. Der er andre kommuner, hvor man lader som om, det slet ikke er kommet, og fortsætter med sin individuelle behovsvurdering – jeg tror, det var fru Bente Juncker, der var inde på det – efter bistandslovens § 37. Der er andre kommuner, hvor man også benytter faste takster, men hvor man har sat dem lidt op – til 90 pct. af, hvad man kan opnå fra SU i både stipendier og lån.

Når jeg hiver alle disse eksempler frem, er det, fordi det, så vidt jeg har forstået, er meningen med dette sultecirkulære, at det skal bruges til at udvikle en mere ensartet praksis i kommunerne. Jeg mener, disse eksempler tyder på – jeg taler ikke om beviser – at det er man ikke kommet så langt med.

Jeg vil i hvert fald godt høre socialministeren, om det er sådan, at man vil fortælle de kommuner, der uden videre bare bruger sultecirkulæret, som om det kunne bruges til at lave faste takster, at det har i hvert fald aldrig været meningen. Jeg ved godt, man ikke kan påbyde dem at gøre noget andet, men man kan sige helt klart, at det er ikke meningen, og det ser vi ikke på med glæde – eller hvad sådan noget i øvrigt måtte hedde.

Derudover vil jeg spørge, om det ikke er sådan, at i hvert fald disse eksempler synes at vise, at man måske skulle overveje en anden måde at få gjort denne praksis mere ensartet på, f.eks. ved at behandle de unge på præcis samme måde som alle mulige andre mennesker. Det vil i hvert fald være et skridt

til at fjerne grundlaget for de mange aktioner, vi ser rundt omkring, tag-selv-aktionerne og en række andre aktioner, som andre ordførere også har været inde på.

Til allersidst skal jeg bare lige bemærke, at fru Ritt Bjerregaard tilsyneladende var kommet i den ulykkelige situation ikke at have fået fat i folketingets forretningsorden og derfor ikke kendte taletiderne ved en forespørgselsdebat som denne. Det er selvfølgelig, hvad der kan ske, men jeg synes, det er trist både for fru Ritt Bjerregaard, men så sandelig også for os andre, for hvis fru Ritt Bjerregaard havde vidst, at talen var blevet lidt vel lang, så kunne hun måske have sparet os for nogle af de mest elendige og tåbelige og generelle afsnit af sin tale. Jeg tænker selvfølgelig på de afsnit, der mest af alt var noget med, at fru Ritt Bjerregaard faldt hen i tanker om en eller anden svunden guldalder. Jeg forstod godt, at det var ment som en kritik af VS bl.a. – og vist også nok af SF og vistnok også af alle andre end socialdemokratiet, hvis ikke jeg tog helt fejl. Men jeg vil godt sige, at hvis det ligesom skulle være et oplæg til en politisk dialog med VS – sådan én er vi jo altid parat til – så ville det være godt med en præcis og en konkret kritik, eller for den sags skyld ros, af vores politiske standpunkter. Så vil vi godt gå ind i en diskussion. Men når det handler om, at vi og de borgerlige står og græder over en svunden guldalder, må jeg sige, at så er jeg stået af. Jeg tror ikke, jeg fik helt fat i, hvad meningen overhovedet var med det.

Arne Bjerregaard (KrF):

Forespørgslens indhold er upræcist, og jeg skal prøve at være lige så upræcis.

Ungdommens stadig mere fortvivlede situation – siger socialistisk folkeparti. BZ-gruppernes besættelse er udtryk for den desperation, som ungdommen befinder sig i – siger socialistisk folkeparti. Fra kristeligt folkepartis side underkender vi selvfølgelig ikke tidens problemer, så sandelig heller ikke ungdommens alvorlige problemer, men vi må sige, at ved idelig at diskutere disse problemer på den måde, ved at stille det op på den måde, fremelsker man netop følelsen hos de unge af, at de må have problemer, alvorligere problemer end dem, de i virkeligheden har. Den store gruppe af de unge, der ikke

[Arne Bjerregaard]

føler, at de har problemer, vil straks begynde at føle sig unormale, og de, der har problemer, vil mene, at det er de andres skyld, og at de andre værsgo har at løse problemerne. De alene kan løse vore problemer, vi kan ikke selv være med til at løse problemerne. Vi mener, at SF – ikke alene, men sammen med mange andre – er med til at skabe utilfredshed, alene ved det ordvalg, de bruger: sultecirkulære, løntrykkercirkulære, fortvivelse og stadig forringede levevilkår osv. Der ved skaber man en utilfredshed. Utilfredshed er en følelse, der kan være konstruktiv, den kan være skabende, hvis den ikke blot rettes udad, men også ind mod én selv. Men hvis den udelukkende rettes mod et samfund eller samfundsgrupper, så bliver reaktionerne altid af destruktiv karakter. Det er historiens klare tale. Derfor synes jeg, det er uheldigt, at man lægger op til noget, som kunne være en konstruktiv debat, med det ordvalg, man bruger.

Vi må selvfølgelig sige, at hvis man vil revolution – det mente jeg sådan set ikke at SF ville, der kan være andre lidt længere til venstre, der ønsker revolution, men jeg har ikke forstået det gjaldt SF – hvis man vil opelske revolution, skal man selvfølgelig skabe utilfredshed, ikke med sig selv, men med samfundet og med samfundsgrupper. Det er simpelt hen en nødvendighed at opelske en sådan. Vil man derimod blot ændre uheldige udviklingstendenser i samfundet, så må man gøre utilfredsheden med denne udvikling til noget konstruktivt, skabende, og dermed også prøve at få de unge til at sætte sig i den situation, de er i, på en anden måde, få dem til at forstå, at også de er sat ind i, jeg havde nær sagt en verden, hvor der dog trods alt stadig væk er lidt demokrati og frihed tilbage, i stedet for at prøve at gøre dem til ufrie personer, som ikke vil forstå, at fritiden, men da også friheden, er så krævende, så udfordrende, så forlangende, at det kan være svært at leve med den. Derfor vil man gerne lukke sig inde i bestemte grupper, for så har man ikke dette kontante krav, som friheden stiller til én, hvis man er sig selv og er alene.

Det nytter jo ikke i den situation, vi er i, blot at sige til de unge – og det er det, jeg føler at man prøver – det skal I ikke finde jer i, I skal ikke finde jer i sultecirkulærer og forringede levevilkår. Ja men er der ikke mange andre befolkningsgrupper, der må finde sig i forringede levevilkår i dagens

Danmark? Ved at sige sådan skaber man kun konfrontationer. Et samfund kan ikke gennemleve en krisesituation som den, vi er i, hvis alle grupper siger: vi vil ikke finde os i den lovgivning, der produceres, vi vil ikke finde os i, at man fra lovgivningsmagtens side berører vores levestandard osv., vores levevilkår. For det er nu engang ikke muligt – det må SF jo også vide – at dele mere ud mellem landets beboere end værdien af den produktion, vi producerer herhjemme. Det er ikke muligt. Alle må erkende, at vores øjeblikkelige økonomiske situation befordrer en forringet levestandard for alle eller for en stor gruppe og også må gøre det for de unge.

Det er måske ikke populært, når jeg siger, at jeg har den opfattelse, at de unge faktisk bedre kan bære en lavere levestandard end andre grupper i samfundet. Ikke fordi jeg mener, at de skal ned på et eksistensminimum – hvor høj denne størrelse så i grunden er, det er jo forskelligt. Nogle kan leve for 10.000 kr. om året, og nogle skal have 100.000 kr. for at kunne eksistere. Men vel, vi ønsker ikke, at de skal sulte. Jeg har heller ikke set nogen af de unge, der sulter endnu. Men jeg er af den opfattelse, at de bedre kan bære det, fordi de har større muligheder end de ældre grupper, fordi de er forholdsvis uafhængige, fordi de er mere fleksible, fordi de kan flytte fra Skagen til Gedser og fra Esbjerg til København eller sågar til udlandet, hvis de har lyst til det. Det kan de ældre grupper ikke. De unge har større bevægelsesmuligheder, de har trods alt større muligheder, større fleksibilitet. Det bør vi sige til dem i stedet for altid blot at ynke dem. Ikke fordi vi siger, situationen er i orden, er, som den skal være, men det kunne måske være mere positivt at vende det lidt om. Endelig må vi også sige til de unge, at der er jo muligheder for at give en hjælpende hånd, hvor det tiltrænges. Jeg har heldigvis mange og gode eksempler på, at unge, som ikke har noget arbejde – dem har jeg såmænd selv oplevet i min familie – har haft vilje til og mulighed for at yde en hjælpende hånd til dem, der trængte til det, hvad enten det var syge eller det var gamle eller det var andre mennesker i samfundet, pressede familier osv. Man er blevet beriget af at gøre noget for andre, selv om man ikke fik noget for det. Man blev beriget af det i den uheldige situation, man nu var blevet bragt i.

[Arne Bjerregaard]

Jeg kan ikke gå ind i ynkekoret over de unges situation. De har mulighed for at ud-danne sig, tilegne sig viden – også uden at være kommet ind på uddannelsesanstalterne. Den mulighed foreligger jo også. Ja men det må vi godt sige til dem. Jeg mener, at ungdommen har mange muligheder, og vi må sige til ungdommen: udnyt da mulighederne i stedet for blot at klynke.

Når det er sagt, må jeg tilføje, at vi mener, der må gøres noget konstruktivt herindefra. Vi har også en opgave. Denne opgave er selvfølgelig at løse de unges arbejdsløshedsproblemer og deres boligproblemer. Det sidste er nok ikke så udtalt, som vi gør det til. Men arbejdsløshed blandt de unge kunne vi sådan set godt gøre til et ukendt begreb, hvis vi ville. Vi må fra kristeligt folkeparti sige, at vi havde indstillet til den tidligere regering, at arbejdsløshed for unge under 20 år skulle være et ukendt begreb. Enten uddannelse eller arbejde. Men man skal bare være konsekvent og ikke gabe over mere end det og ikke sige: vi skal løse arbejdsløshedsproblemerne for alle i dette samfund. Det kan vi ikke. Vi må bare sige, at for de unge op til 20 år, hvor det er mest nødvendigt, kunne man løse disse problemer, hvis man ville.

Da min tid er ved at være udløbet og jeg ikke vil risikere som tidligere at overskride den alt for meget, må jeg springe over en del og sige, at de mange beskæftigelsesarbejder, vi har været med til at lave for også at få unge i arbejde, har vi ikke længere så megen tiltro til, for de er for upræcise, for inkonsekvente. Derfor mener vi, den eneste måde, man kan løse de unges arbejdsløshedsproblem på, simpelt hen er at sige: vi vil for denne bestemt gruppe, altså op til 20 år, løse problemet enten ved uddannelse eller arbejde, hvorefter det må være samfundets opgave at opstille konkrete arbejdsopgaver, som man vil have løst af denne arbejdsgruppe. Men opstil dog arbejdsopgaverne først i stedet for bare at bevilge pengene og sige: nu må vi se at skaffe noget arbejde.

Lad mig så endelig til sidst sige, at jeg er fuldstændig enig med fru Ritt Bjerregaard i, at det er for dårligt, at vi ikke tør bruge de unges kræfter, deres visioner og deres styrke i samfundslivet. Men skal vi gøre brug af dem, kræver det de unges medvirken og forståelse for vores situation, og det kræver i alt fald vilje, også fra socialdemokratiets side til

at fjerne de ideologiske hindringer for, at det kan gennemføres.

Nørgaard Sørensen (S):

Efter den helt ægte og dybtfølte KU-tale, som hr. Ahlmann-Ohlsen forlystede tinget med tidligere i debatten, må han helt åbenbart være enhver konservativs ønskedrøm om, hvordan unge skal se ud, og hvad de skal sige i enhver situation. I den tale var der jo ikke i hr. Ahlmann-Ohlsens bevidsthed tale om, at der eksisterede en restgruppe. Der var ingen skoletrætte. Der var ingen nævneværdige problemer. Der var ingen problemer for svage unge fra økonomisk dårligt stillede miljøer. I stedet talte hr. Ahlmann-Ohlsen om det meget vigtige i at skaffe unge bedre muligheder for at starte egen virksomhed, hvorefter han helt i den konservative ånd, frejdigt og friskt omtalte spejderbevægelsens store betydning for ungdomsarbejdsløshedsproblemerne løsning.

Så er prioriteringen jo også fastlagt.

Det eneste, jeg ventede på, var, at hr. Ahlmann-Ohlsen faktisk burde have sluttet sin tale med at tale om et stærkt øget behov for at støtte golfklubbernes ungdomsafdelinger for at afhjælpe ungdomsarbejdsløshedsproblemerne. Det ville have været en mageløs afslutning på en i øvrigt fuldstændig klasseren, konservativ tale.

Vi mener i socialdemokratiet – og det er nogle ganske få problemer, jeg dér skal rejse – at det er væsentligt at forsøge sig frem og at indhøste erfaringer i det løbende arbejde for at bekæmpe de store problemer for ungdommen og specielt ungdomsarbejdsløsheden. Derfor har vi også med betydelig undren erfaret, at regeringen åbenbart var parat til at droppe ungdomsgarantiforsøgene i Århus og Storstrøms amter. Det er en både beklagelig og trist kendsgerning. Det er beklageligt, fordi forsøgsordninger etableres for at indhente erfaringer til det videre arbejde, og det er trist ikke mindst for de unge, der står i en svag situation uddannelsesmæssigt og beskæftigelsesmæssigt.

Hvis denne dag ikke har bibragt andet godt nyt, må den dog have bibragt det gode nye, at vi nu må konstatere efter at have hørt hr. Ole Vig Jensens tale, at der i dette folketing findes et flertal for at fortsætte ungdomsgarantiforsøgene i de to amter. Det er

[Nørgaard Sørensen]

naturligvis derved nærliggende for mig at spørge regeringen, hvad regeringens kommentar er til det faktum.

Et andet problem, jeg ganske kort skal omtale, er de væsentlige uddannelsespolitiske problemer omkring praktikpladserne. Der hviler et tungt ansvar på os alle for at få løst dette problem, og ikke mindst erhvervslivet har et særligt ansvar. Erhvervslivets ansvar må påpeges meget tydeligt, og vi mener også, at undervisningsministeren må gøre sig overvejelser desangående, hvis det viser sig – bl.a. på baggrund af redegørelsen, vi skal have til januar – at blive nødvendigt med yderligere lovgivning eller andre initiativer.

Vi synes imidlertid, det er en lidt besynderlig måde, undervisningsministeren har startet sin glørværdige karriere på, hvad angår praktikpladser. Ministeren har jo meddelt, at han ikke agter at godkende aftalen mellem Metalarbejderforbundet og Jernets Arbejdsgiverforening, som vil betyde en afskaffelse af mesterlæren og overgangen til EFG fra 1. august 1983. Det er en afgørelse, der er direkte skadelig for praktikpladssituationen. Enhver ved, at EFG er mindre virksomhedskrævende end mesterlæren, og en overgang til EFG vil derfor betyde større muligheder for at løse praktikpladsproblemerne, men nu skal mesterlæren pinedød opretholdes, trods det at arbejdsmarkedets parter ikke ønsker det. Derved løser ministeren måske nok nogle få lærepladsproblemer, men der mangler i dag mere end dobbelt så mange praktikpladser som lærepladser. Derfor er det efter socialdemokratiets opfattelse en noget besynderlig prioritering, ministeren har anvendt.

Ministerens indgreb over for metalområdets uddannelser er så meget mere beklageligt, fordi vi i dette ting har søgt bredt samarbejde om ungdomsuddannelserne, bl. a. også via principbeslutningen fra 1980. Det lover måske ikke særlig godt for det fremtidige samarbejde, når ministeren som en af sine første embedshandlinger på området foretager sig noget sådant og dermed naturligvis i fuld bevidsthed ved, at han derved også foretager sig noget, som socialdemokratiet nødvendigvis må og vil vende sig imod.

Helle Degn (S):

Den socialdemokratiske gruppe mener, at regeringen også for de unge kvinder i alderen 16–19 år skaber flere problemer, end den løser. Regeringen prøver at privatisere problemerne eller skubbe dem foran sig ligesom med bloktilskudsforslagene: løs problemerne selv, kære venner, ude i kommunerne eller i de små hjem. Derefter gnider man sig i hænderne af glæde over alle de mange penge, man har sparet. Ja, man kan ligefrem høre for sig finansministeren og indenrigsministeren udbrøde: tænk, hvor vi dog sparer!

Regeringens ungdomsudvalg siger i sin rapport i konklusionen efter min opfattelse ganske rigtigt, at folketinget må tage alvorligt fat om ungdomspolitikken og ikke mindst de unge kvinders problemer. Hvordan karakteriserer man så denne regerings indsats? For de unge kvinders vedkommende vil kraftige beskæringer i servicesektoren og i den offentlige sektor medføre øget arbejdsløshed. Enhver ved, at det i vidt omfang er her, de unge kvinder beskæftiges, og i eksportsektoren, at de unge mænd beskæftiges. Regeringen har også bekræftet, at den ikke ønsker at videreføre ungdomsgarantien. De unge vil man ikke sikre et reelt frit valg mellem et arbejde, som mange af dem ønsker sig mest, eller en uddannelse, og de lades tilbage som ofre for en hæmningsløs liberalistisk økonomisk filosofi. Man ønsker ikke at række dem en hjælpende hånd.

Det tredje negative karakteristikon ved regeringens politik over for de unge er, at man vil forhindre jobskabelse i den offentlige sektor, skønt ikke mindst mange unge kvinder med rette havde en forventning om, at loven kunne udnyttes til at skabe en arbejdsplads for dem. Undervisningsministeren har ligefrem gjort det til en dyd at understrege, at man ikke vil skabe sikkerhedsnet under de unge, men holdningsændringer, men det kan de unge kvinder jo ikke leve af, og de kan slet ikke betale husleje med det udsgan.

Introduktionskurser for de unge kvinder, så de kunne starte uddannelse inden for traditionelle mandefag, spares væk. I uddannelsespolitikken øger man flaskehalsene fremfor at tage flere ind, som undervisningsministeren jo ganske vist postulerer han ønsker at gøre. Lære- og praktikpladsproblemet forøger man ved en udvidet adgang til lærepladser. Hver gang man opretter én læreplads,

[Helle Degn]

lukker man jo i realiteten af for ca. 4 praktikpladser, og hvem er det, der har sværest ved at få praktikpladser? Det er igen de unge kvinder.

Ungdomsydelsen foreslås afskaffet, uddannelsesstøtten i virkeligheden forringet. Hvem får ingen faglig uddannelse under forøgede økonomiske vanskeligheder? Gæt engang! Hvem bliver i realiteten bundet til ansvaret for vore børn med den daginstitutionspolitik, som regeringen fører? Hvorfor nedlægger man barselorlovsudvalget? Man mener åbenbart overhovedet ikke, det er relevant at se på retten til fravær ved børns sygdom eller fædres deltagelse i en tidlig omsorg for deres børn. Hvem skal så klare opgaverne?

Det kan nok undre, at de radikale kan støtte hele denne politiske prioritering. For socialdemokratiet tegner alt dette tydeligt et billede af en regering, som ingen forslag har, og som ofrer den unge generation og særlig de unge kvinder i bestræbelserne på at bevise over for sig selv, at en forældet liberal økonomisk politik kan fungere. Man forhindrer på det nærmeste en hel generation af unge kvinder i at få en tilknytning og en identitet ikke mindst i forhold til samfundet, en tilknytning, et ansvar, som styrkes gennem en faglig uddannelse og et arbejde, en tilknytning, et ansvar, som mindskes ved at blive holdt udenfor eller bag hjemmets isolerende vægge.

Den socialdemokratiske gruppe må opfordre folketinget til konstruktivt at samarbejde på at finde løsninger på specielt de unges kvinders problemer og stå sammen om at modvirke, at regeringen skaber flere problemer, end den løser.

Alice Faber (SF):

Jeg har forstået, at ikke alle i denne sal deler de bekymringer, vi har i SF for den situation, en del af de unge i dag har; det bekymrer i hvert fald mig. Men jeg vil gerne komme med nogle synspunkter omkring nogle af de unge, der befinder sig i det, nogle kalder en marginalposition eller i yderkanten, og om nogle af de unge, der er på vej ud helt til afgrundens rand, som det jo hedder, når man er ved at være fallit.

En del af de unge, som er afhængige af det sociale system, har spillet fallit i forhold til samfundet. Det ved de selv. Det ved fol-

kene i socialforvaltningen, og det ved politikerne, idet man har besluttet, at de nu lige så godt først som sidst kan indstille sig på at leve på eksistensminimum. Der har altid været en gruppe, der ikke har kunnet slå til i samfundet, men gruppen er blevet større og større, fordi de muligheder, samfundet giver én at eksistere på, er blevet hårdere og hårdere, som flere har været inde på.

Men det, der får mig op på talerstolen for at supplere min gruppefælles kommentarer, er statistikkerne, som viser, at 31,5 pct. af samtlige kontanthjælpsnydere er unge mellem 18 og 24 år. Det er 100.000 unge, 100.000 unge på socialhjælp, det sikkerhedsnet, som skal samle os op, inden vi når ned i afgrunden.

Sikkerhedsnettet er et gode, men det er også et onde. Det gør nemlig noget ved de mennesker, der bliver opfanget af det. Det behøver det sådan set ikke, i alle tilfælde ikke i den store udstrækning, som det er tilfældet i dag. Der kunne godt sættes noget i gang for at undgå den klientgørelse, der sker med folk, når de kommer ind under det sociale system, men systemet er indrettet sådan med sin kontrol og manglende ressourcer, at folk føler sig mistænkeliggjort og mindreværdige.

Mange i socialforvaltningerne prøver at undgå at bringe folk i den situation og har det elendigt med at have folk siddende over for sig, specielt de unge, uden at kunne gøre noget. De ved, at det er svært at give folk selvtilliden tilbage, hvis man først har taget den fra dem.

En stor del af de unge ønsker ikke uddannelse, i alle tilfælde ikke her og nu. Derfor er det ikke nok kun at satse på uddannelser. Der må sættes arbejde i gang, så de unge, vi her taler om, får stivet deres selvtillid af ved at prøve at fungere i et stykke praktisk arbejde og opleve det at være god nok.

Vi må have disse hundrede tusind unge ud af det sociale system, som i sig selv gør dem mindre egnede til at klare sig i samfundet. Derudover giver vi dem herindefra en mulighed for at afprøve deres evner til at klare sig selv ved at nedsætte deres ydelser, nogle af dem i hvert fald, til 1.700 kr. om måneden. Når faste udgifter er trukket fra, har de ca. 100 kr. om ugen til mad, tøj, lommepenge, kontingenter, personlig hygiejne. Sikke nogle fantastiske muligheder vi giver dem!

[Alice Faber]

I EF-regie definerer man fattigdomsgrænsen til at ligge på ca. 2.900 kr. om måneden. Varig hjælp og folkepension kan lige snige sig op over, men de unge, det her drejer sig om, skal altså kun have lidt over det halve af fattigdomsgrænsen. Det er manglende respekt for voksne mennesker, som vi vel trods alt betragter dem som. Udsigterne til at få børn og til at give dem nogle gode vilkår ser bestemt ikke lyse ud. En usikker fremtid for sig selv, en vished om, at samfundets støttemuligheder til forældre med børn er elendige, er med til at præge deres tro på fremtidens Danmark.

Skulle vi ikke gøre den fremtid mere lys for de unge og sætse noget mere på at give dem arbejde og uddannelse, mulighed for at stifte familie samt en menneskevenlig hverdag, men også til de hundrede tusinde, som er afhængige af det sociale system?

Ingerlise Koefoed (SF):

For nogle år siden opdagede man rundt omkring i kommunerne, at der var et eller andet galt i forholdet mellem de unge og den politiske indsats, som man syntes man gjorde for dem. Der var mange af de unge, som var kede af at komme i de traditionelle ungdomsklubber, der var for mange, som kom ud af skolen, uden at der var noget arbejde eller nogen uddannelse til dem. Der var for mange unge, som forgæves søgte efter et sted, hvor de kunne bo, når de ikke længere ønskede at bo hjemme, der var for mange, der hang rundt omkring på cafeteriaer og gadehjørner, kort sagt: der var sket et eller andet, som gjorde det vanskeligere at være ung og mere besværligt at være en politiker, der troede, at hun/han havde gjort noget for de unge.

Så gik man i gang på officielt plan, man indkaldte mange steder alle de såkaldte interesserede parter til kommunalt arrangerede og betalte konferencer, og dér sad man så og talte sammen, politikerne, lærerne, pædagogerne, klubfolkene og hist og her også de lokale politifolk. Man sendte spørgeskemaer til de unge i skolerne og klubberne om deres ønsker til fremtiden og til fritiden. Det viste sig, at de var usikre på fremtiden og kede af fritiden.

Så talte de voksne igen om, hvad de skulle gøre, og nogle steder gjorde man også en del,

man nedsatte ungdomsarbejdsledelsesudvalg og ungdomsrådgivninger, som desværre tit kom i karambolage med arbejdsformidlingskontorerne. Man underviste unge arbejdsløse i at køre lastbil ved ungdomsskolerne, så kom man op at slås med fagforeningerne. Man startede endda af og til medborgerhuse for unge og gamle, og så lukkede de socialdemokratiske borgmestre dem tit igen, fordi der skete ting i dem, som de gamle ikke rigtig havde overblik over. Man byggede ungdomsboliger, men ikke nok, tit for dyre og for det meste kun egnede for de unge, der havde lyst til at overtage de voksnes bolig-mønster, ikke for dem, der ville bo sammen i kollektiver og med fælleslokaler til brug for alle unge i omegnen.

Nu skal dette her ikke se ud, som om der ikke hos en del politikere var god vilje til at prøve at gøre noget ved alle de problemer, der opstod. At meget er gået så skævt, skyldes nok, at problemerne er større end forudset, og at vreden hos de unge, der er sat uden for samfundet og med rette føler sig overflødige, er dybere, end man kunne ane. Mange af de unge har mistet tilliden til voksenverdenen, og det betyder langt mere end et ordinært generationsopgør, sådan som det jo altid har eksisteret. De kræver med god ret selv at måtte overtage ansvaret for at skabe indhold og mening i deres egen tilværelse, og de ønsker selv at skabe og uddybe udtrykkene for en anderledes ungdomskultur. Det, de vil, er måske i virkeligheden ikke så forfærdelig meget anderledes end det, andre mennesker vil. De vil bestemme over sig selv, de vil anerkendes som noget i sig selv, de vil skabe deres egne udtryk, og de vil have tryk-khed og fællesskab at arbejde og leve i. Det er det, som disse ting giver sig udtryk i, der er forskellige fra tidligere unges udtryksformer, men det er de voksnes opgave at finde ud af, hvad det egentlig er, de siger til os, når de besætter huse eller på grund af sultecirkulæret laver symbolske besættelser af madtemp-pler og banker.

Det er også politikernes opgave i stedet for at være forargede og frygte optrapning af volden at imødegå tendensen til vold både fra politiets og de unges side med åbenhed og uden at ville trække normer, som for mange af de unge er tomt, forældet gas, ned over ørerne på dem.

[Ingerise Koefoed]

Der er i kulturpolitikken et vigtigt kodeord, der hedder selvvirksomhed, selvforvaltning og at stille rammer til rådighed. Hvad med at gøre disse ord til en slags ledeord for den ungdomspolitik, som samfundet må se at finde frem til? Hvad med f. eks. at sikre, at der udløses et statstilskud, når en kommune eller nogle private stiller et hus og nogle driftsmidler til rådighed for selvstyrede, selvfungerende ungdoms- eller medborgerhuse? Hvad med at udbygge musikbibliotekerne, som de unge kan lide at komme i, i stedet for at nedlægge dem? Hvad med at skabe rammer og stille apparatur til rådighed, så de unge selv kan lave video, film, teater, blade, bøger om sig selv og om tilværelsen, og hvad de nu ellers vil fortælle os og hinanden om? Hvad med at forene arbejdsledighedsrådgivningen med bred ungdomsrådgivning, og hvad med at lade de unge være med fra første øjeblik i planlægningen af disse ting, så vi ikke igen står med de pæne hensigter og de tomme huse lavet til de unge, men på betingelser og med en fantasi, som for de fleste unge hører til i en fjern og fremmed fortid?

Man løser ikke ungdomsproblemerne og de unges overflødhedsfølelse med ungdomskulturpolitik, men man gør problemerne større og mulighederne for at komme til bunds i dem ringere, hvis man nægter at give de unge egne aktivitetsmuligheder, egne udtryksmuligheder, steder at være og steder at finde ud af, hvad de egentlig selv vil gøre ud af en tilværelse, der er helt, helt anderledes end den, der ventede på deres forældre, da de var i deres alder.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne sige tak for mange gode indlæg; især fru Ritt Bjerregaards indlæg var så formfuldendt, så jeg synes, hun fortjente den ekstra tid, hun fik tildelt.

Når jeg vil svare ganske kort, skyldes det, at jeg om ganske få dage afleverer et svar på 13 tætskrevne sider i form af en redegørelse om uddannelsesstilbud til de unge, som kommer til debat her i tinget om et par uger, men jeg kan da godt allerede nu komme med nogle korte kommentarer til noget af det, der er sagt.

Fru Ebba Strange nævnte, at hun ville have en kvotaordning over for de store virksomheder, så de tog nogle flere lærlinge. Jeg

tror nok, at den form for tvang er noget, vi absolut nødvendig vil gribe til, men jeg erkender blankt, at problemet er særdeles alvorligt, og at alle ideer må overvejes.

Fru Ebba Strange sagde, at et folks fremtid aflæses på den opmærksomhed, det viser sin ungdom. Ja, men jeg tror, at et folks fremtid bestemmes af den grad af frihed og valgmulighed og ansvar, man tør give sin ungdom. Når Danmark er blevet så godt et land, skyldes det, at tingene har kunnet gro så ualmindelig godt nedefra. Det er ikke noget, der er planlagt ovenfra. Det siger lidt om, at det, vi har tradition for her i landet, altså ikke er en formynderisk ungdomspolitik, men en ungdomspolitik, der bygger på, at man allerede i en tidlig alder selv tager ansvaret for sin tilværelse. Så dér er der nok en uenighed mellem fru Ebba Strange og regeringen.

Jeg er helt enig med hr. Ole Vig Jensen, når han siger, at han prioriterer uddannelsesstilbudene højest sammenlignet med jobtilbudene, som jo er det andet element af de meget omtalte ungdomsgarantiordninger. Samtidig beklagede hr. Ole Vig Jensen, at vi, som han sagde, så brat havde standset forsøgene med uddannelsesgaranti.

Jeg vil gerne sige, at vores bemærkning til disse uddannelsesgarantiforsøg er jo netop, at vi prioriterer uddannelserne højest. Vi er ikke døde over for de værdifulde erfaringer, som er gjort. På nogle punkter vil vi sige, at det kan vi bruge, og på andre punkter vil vi sige, at det kan vi ikke bruge. Vi er jo ikke færdige med at vurdere resultaterne af ungdomsgarantiforsøgene. Vi er nogle ministre, som oven i købet ved selvsyn vil studere dem i marken.

Jeg vil gerne takke hr. Ole Vig Jensen for støtten til tanken om merindskrivning, og hans bemærkninger om, hvad det radikale venstre havde tænkt på med de 250 mill. kr. i forbindelse med landbrugsløsningen tog jeg ad notam. Jeg kan love hr. Ole Vig Jensen, at der i hvert fald bliver gjort noget på dette område. Der bliver gjort noget for de unge, som går ud i landbruget. Det er helt oplagt, at dér har vi et felt, hvor der er gode beskæftigelsesmuligheder, og hvor det vil være helt oplagt at tiltrække flere unge.

Angående hr. Ole Vig Jensens dagsordensforslag kan jeg oplyse, at det vil regeringen kunne leve med.

[Undervisningsministeren]

Så vil jeg sige til fru Helle Degn, at jeg synes, at hendes tale egentlig mere lignede fru Ebba Stranges end fru Ritt Bjerregaards. Når man læser fru Ritt Bjerregaards tale, synes jeg, at der er mange gode svar til noget af det, som fru Helle Degn sagde heroppefra, for det var jo unægtelig lidt klynkerifyldt.

Så kom hun med det ræsonnement, at for én læreplads man opretter, forsvinder der fire praktikpladser. Det må bygge på den forestilling, at en lærling er fire gange så lang tid på den pågældende virksomhed som en EFG-praktikant. Det er i hvert fald ikke rigtigt.

Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det, det drejer sig om, er, at socialdemokratiet vil forbyde, at man tegner flere lærekontrakter. Vi vil ikke forbyde det, men bemærk venligst, at vi jo ikke af den grund indskrænker udbygningstakten i denne vinter. Det vil sige, vi bygger præcis den samme kapacitet på erhvervsskolerne, som den tidligere regering havde tænkt sig. Der bliver altså nøjagtig lige så mange pladser på EFG-basisåret, som den tidligere regering havde tænkt sig der skulle være. Og derudover bliver det muligt at tegne lærekontrakter. Så i det meget vanskelige år 1983 bliver der altså ikke tale om nogen reduktion, tværtimod.

Den indrømmelse, jeg gentagne gange har givet, er, at når man kommer tre år frem, hvor lærlingen stadig er der, og hvor en EFG-praktikant ville have været færdig i det herrens år 1986, dér vil man kunne sige, at dér ville det samlede antal af praktikpladser ude i virksomhederne måske have været større, hvis man have afskaffet mesterlæren, men også kun måske. For her skal man huske, at mange mestre kun vil have lærlinge, og derfor tror jeg simpelt hen, man mister et marked, hvis man standser mesterlæren. Men dette vil vi utvivlsomt vende tilbage til under redegørelsesdebatten, som vi får inden så længe.

Hr. Nørgaard Sørensen vil jeg henvise til, hvad jeg sagde til hr. Ole Vig Jensen: at vi sandelig vil lære af uddannelsesgarantiforsøget, og at jeg ikke tror, der er mange nuancer i det syn, som hr. Olé Vig Jensen og som regeringen har på uddannelsesgarantien. Det viser sig også ved, at hr. Ole Vig Jensen har stillet et selvstændigt dagsordensforslag, så jeg tror ikke, at der er opstået et parlamenta-

risk problem, sådan som hr. Nørgaard Sørensen ville stille det op.

Hr. Nørgaard Sørensen var skuffet over, at vi nu brød en tradition med brede flertal ved at udskyde overgangen til enhedsuddannelse inden for Jernet. Jeg ved ikke, om hr. Nørgaard Sørensen mener, at der ligefrem har været idyl på dette felt i finansudvalget i det sidste par år. Jeg ser, at hr. Nørgaard Sørensen smiler og dermed vist må bekræfte, at der også administrativt er foregået adskiligt, som de nuværende regeringspartier i hvert fald for det første aldrig er blevet spurgt om og for det andet heller ikke har fået nogen som helst indflydelse på.

Så nævnte hr. Nørgaard Sørensen, at konklusionen af hr. Ahlmann-Ohlsens tale var, at vi skulle gøre noget mere for golfklubberne, og at det i virkeligheden var flagskibet for hr. Ahlmann-Ohlsen.

Jeg vil gerne gøre hr. Nørgaard Sørensen opmærksom på, at denne regering dog i det mindste har evnet at fremsætte forslag til begrænsning af offentlige tilskud til rideklubber, noget, som vi har opfordret den gamle regering til at gøre i årevis, uden at der skete noget som helst.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Det skal blive meget kort, fordi det jo er helt åbenbart, at vi skal diskutere uddannelse om ganske kort tid. Derfor er der heller ingen grund til, at jeg i mine svarreplikker kommer meget ind på det uddannelsesmæssige. Så derfor kun to bemærkninger til undervisningsministeren nu.

Det lyder godt i mine ører, når undervisningsministeren vil bygge sin politik op på valgfrihed og frihed, og når han siger, at folkets fremtid afhænger af den grad af frihed og valgfrihed, man giver de unge. Det, jeg forfærdelig gerne ville have regeringen og undervisningsministeren til at forstå, er, at der er problemer med at bruge valgfrihed og frihed til noget som helst, når vi mangler 9.000 praktikpladser og 4.000 lærepladser og vi har 80.000 unge arbejdsløse. Så falder disse flotte ord ligesom på stengrund, hvor de ikke kan slå rødder og bruges til noget som helst. Det er det, der er vores alvorlige problem.

[Ebba Strange]

Der er én ting, jeg er enig med undervisningsministeren i, og det er, at jeg egentlig også synes, fru Helle Degns tale var mere i overensstemmelse med min, end den var i overensstemmelse med fru Ritt Bjerregaards, men det skal jeg vende tilbage til i mit indlæg.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Til undervisningsministeren: Jeg synes ikke, det er så underligt, at der måske var flere negative toner i mine bemærkninger, fordi vi jo netop helt tydeligt i socialdemokratiet havde lavet den arbejdsdeling mellem fru Ritt Bjerregaard og mig og hr. Nørgaard Sørensen, at fru Ritt Bjerregaard tog sig af det generelle, jeg tog mig af det konkrete. Og det er bedrøveligt, og derfor er det ikke spor mærkeligt, at der er forskel på fru Ritt Bjerregaards tale og så min tale.

For det andet vil jeg sige til undervisningsministeren, at min antagelse om, at man i virkeligheden ikke skaber flere uddannelsespladser, når man satser på mesterlæren, bygger selvfølgelig på, at man i mesterlære besætter en plads i fire år, hvorimod man kun under praktikpladsmetoden bruger dette halvandet år. Det vil sige, at man ved mesterlæren stopper for den cirkulation og bevægelse, som der netop i disse år er så enormt behov for, sådan at uddannelseskapa- citeten kunne forøges.

Jeg vil i øvrigt sige tak til undervisningsministeren. Jeg tror, vi har meget behov for at få at vide, hvordan regeringen vil øge uddannelseskapa- citeten, så den redegørelse imødeser vi med stor interesse, for det har jo også undret os, at regeringen på den ene side siger, at den vil skaffe flere uddannelsespladser i 1983 – i 1982 har den ikke kunnet gøre andet end at vedtage det, som den forrige regering stort set har lagt på skinner – mens regeringen på den anden side jo har dokumenteret med sine ændringer til finanslovfor- slaget for 1983, at den vil foretage besparelser i det offentlige uddannelsessystem og prioritere nogle private uddannelsesinstitutioner til fordel for det offentlige uddannelsessy- stem. Der har man altså direkte lagt forslag frem om, at man vil beskære på gymnasier og andre steder.

Undervisningsministeren har også gennem det ene interview efter det andet træk- ke i land fra hans første proklamationer om, at nu ville han bestemt skaffe flere uddannel- sespladser, bl. a. også på de videregående uddannelser. Det ene interview efter det an- det dokumenterer over for os, at han har ik- ke noget at have den påstand i, for han kan ikke hente pengene til det. Den øvrige rege- ring vil ikke i prioriteringen være med til at hjælpe ham, og det er nok så vigtigt, at der afsættes midler til at forøge antallet af plad- ser. Men vi imødeser redegørelsen med stor interesse.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Undervisningsministeren var jo angiveligt heroppå for så småt at løfte sløret for, hvad der kommer om dette med uddannelsesplad- ser til de unge.

Jeg vil godt spørge, om der måske kan løftes en lille smule mere, fordi noget af det, jeg var inde på i mit første indlæg, var om, hvad denne regering vil gøre ved praktik- pladsmangelen. Jeg ved – og det er selvfølge- lig positivt – at man vil redegøre for, hvor- dan det tager sig ud, til januar. Jeg ved også – og det er lige så positivt – at man vil følge udviklingen. Jeg vil godt vide, om man egentlig har andre ideer. Ligger der nogle konkrete ideer ud over at overveje en kvota- ordning, og hvad ved jeg, eller om, hvad man skal gøre, hvis det viser sig til december og januar, at vi har en ret omfattende man- gel på praktikpladser, og det viser sig jo for- mentlig? Hvis undervisningsministeren har mulighed for at løfte sløret dér, synes jeg, det ville være interessant.

Jeg er måske den eneste idrætspolitiske ordfører, der deltager i denne debat, og hvis der er nogen, der tror, at ridning og golf skulle være sportsgrene specielt forbeholdt borgerskabet, var det muligvis sådan for 30 år siden, men det er det ikke længere i dag.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Foranlediget af undervisningsministerens interessante besvarelse her har vi jo fået en lille minidebat. Jeg vil gerne sige til undervis- ningsministeren, at det er det bedste indlæg,

[Svend Auken]

jeg har hørt ham holde nogen sinde i folketinget. Jeg vil gerne takke for to ting, som undervisningsministeren, såvidt jeg har forstået det, har sagt i dag: den ene er, at man vil ikke standse ungdomsgarantiforsøgene i Århus og Storstrøms amter, før der foreligger en fuldstændig evaluering, og før vi her i folketinget har kunnet tage stilling til spørgsmålet. Det er i modstrid med, hvad arbejdsministeren har oplyst over for arbejdsmarkedsudvalget. Men undervisningsministeren skal selvfølgelig ikke have utak for, at han bringer en god nyhed til torvs i dag.

Den anden ting, jeg vil sige undervisningsministeren tak for, er, at man også i den nuværende regering har den opfattelse, at hvis ikke det lykkes at klare lære- og praktikpladsproblemet, om jeg så må sige ad frivillighedens vej, må man tage andre og mere utraditionelle metoder i anvendelse. Det var også den tidligere regerings opfattelse, og det synes jeg er meget positivt.

Endelig har jeg et spørgsmål til statsministeren, som jeg går ud fra får ordet om et øjeblik. Når statsministeren siger, at man ikke længere vil forpligte kommunerne til at afsætte et beløb pr. indbygger til bekæmpelse af ungdomsarbejdsløshed, fordi det skulle dæmpe lysten hos kommunerne til at gøre en ekstra indsats, regner regeringen i så fald med, at man ad den vej kan spare et tilsvarende beløb på bloktilskuddene til kommunerne, altså et beløb på 600 mill. kr.? Er det en del af den besparelsesrunde, man forudser for 1984's vedkommende?

(Kort bemærkning).

Nørgaard Sørensen (S):

Jeg vil også gerne takke undervisningsministeren for, at han i dag ligefrem har lukket op for andre muligheder for løsning af lære- og praktikpladsproblemet. Vi havde jo en principiel debat i foråret, og vi ved, hvordan den endte i den nuværende støtteordning. Men jeg forstod på undervisningsministeren i dag, at han ligefrem kunne være åben over for en eventuel kvotaordning, og det er jo en interessant nytænkning hos undervisningsministeren, hos hans parti og hos regeringspartierne.

Jeg vil sige noget også om spørgsmålet om overgangen til EFG på Jernets område, om den aftale, som undervisningsministeren nu

har annulleret. Jeg fastholder, at denne beslutning er skadelig for praktikpladssituationen, men den er skadelig på en anden måde også, og den giver efterdønninger på andre erhvervsområder. Fordi man ikke kan påregne undervisningsministerens støtte på disse områder, vil det givetvis betyde, at man hindrer det nødvendige udviklingsarbejde, der skal til for også at gøre disse uddannelser bedre i fremtiden. Jeg tror simpelt hen, at udviklingsarbejdet, hvad angår erhvervsuddannelserne, kommer til at ligge noget brak, fordi man havde gode og rimeligt begrundede forventninger om, at en aftale, der var indgået mellem begge parter på arbejdsmarkedet, også ville blive overholdt eller i hvert fald accepteret og realiseret af undervisningsministeren.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Vi ved jo godt, at der er en vis diskussion eller, hvis man skal udtrykke sig stærkere, uenighed i den socialdemokratiske arbejderbevægelse. Det er vel almindeligt kendt, at der også er en uenighed i den socialdemokratiske gruppe på en række områder, men det er dog alligevel nyt i hvert fald for mig, at uenigheden går på, hvorvidt man er abstrakt eller konkret, at man har det ene standpunkt, når man taler generelt, og man har et andet standpunkt, når man taler konkret. Det var jo faktisk det, man måtte udlede af fru Helle Degns fortolkning af de helt forskellige bemærkninger, der kom fra fru Helle Degn og fru Ritt Bjerregaard. Det kan da glæde mig, at det er de konkrete dele af socialdemokratiet, der er mest enige med SF, mens det er de abstrakte dele, der er mest uenige med SF. Det er dog altid en glædelig ting.

Men det, som egentlig får mig herop, er igen praktikpladssituationen. Jeg synes ærlig talt, at det, vi hørte, var for tyndt. Vi ved, at der er et alvorligt praktikpladsproblem, og at det eneste, regeringen har gjort, er at opsigte aftalen på Metalområdet. Det betyder, at problemet yderligere forstærkes. Vi har ikke fået at vide, hvad man vil. Derfor vil jeg godt i forlængelse af andre taler spørge regeringen: har man tænkt sig noget, i givet fald hvad har man tænkt sig? Jeg vil gøre opmærksom på, at vi støttede praktikpladsfor-

[Holger K. Nielsen]

slaget i martspakken. Det var ikke vores livret, men vi støttede det ud fra den helt klare forudsætning, at der faktisk kom en løsning på problemet. Derfor vil vi godt have at vide her i salen i dag, om denne del af martspakken har virket, om man har en oversigt over det, og i givet fald hvad man har tænkt sig at gøre ved praktikpladsproblemet.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gerne gentage, at der i næste uge bliver omdelt et 13 sider langt værk fra undervisningsministeren om uddannelsesstilbud. Jeg vil bede om, at man har lidt tålmodighed. Til januar, præcis på det tidspunkt, hvor den tidligere regering bebudede det, kommer der en redegørelse om lære- og praktikplads-situationen. Derfor har jeg i dag overhovedet ikke taget stilling til noget som helst, og jeg har da allermindst lukket op for tankerne om en obligatorisk kvotaordning. Den misforståelse vil jeg gerne mane i jorden her. Jeg sagde blot til fru Ebba Strange, at situationen kan blive så alvorlig, så alt må overvejes.

Jeg vil gerne forsikre hr. Nørgaard Sørensen om, at der er ikke noget, der kommer til at ligge brak, og at den pause, der nu bliver på erhvervsuddannelsesområdet, netop vil blive brugt til at forbedre erhvervsuddannelserne, til at sikre, at inden vi eventuelt går over til en enhedsuddannelse et af de kommende år, har gjort modellen endnu bedre end den, der foreligger i dag. Jeg kan love hr. Nørgaard Sørensen, at vi kommer ikke til at ligge på den lade side i det spørgsmål.

Endelig kan jeg forsikre fru Helle Degn om, at jeg ikke har trukket i land med hensyn til at skaffe flere pladser på de videregående uddannelser. Der bliver flere pladser, sådan som også statsministeren meget klart sagde i sin tale.

Arbejdsministeren (Grethe Fenger Møller):

Hvis debatten ikke har vist andet i dag, har den i hvert fald vist det, som statsministeren fremhævede, at ungdomsarbejdsløsheden er et meget alvorligt problem for det danske samfund. Jeg tror, der er enighed i folketinget om, at der bør gøres noget alvorligt for at få ungdomsarbejdsløsheden bekæmpet. Det, vi så håber på, er, at der kan findes nogle fælles midler, og at et så bredt

flertal som muligt i dette ting kan tilslutte sig disse midler.

Mange af ordførerne har i løbet af eftermiddagen været inde på ungdomsgarantiordningen eller forsøgene hermed. Fru Ritt Bjerregaard beklagede, at ungdomsgarantien ikke blev vedtaget. Jeg kan jo kun sige, at det gjorde den jo heller ikke dengang, det var socialdemokratiet, der havde regeringsmagten, for da lykkedes det jo ikke at få vedtaget en egentlig lovgivning om en ungdomsgaranti. Men det, man fik igennem, var, at man skulle køre en forsøgsordning i to amter. Så bebudede man ganske vist, efter at man havde måttet opgive i første omgang, at man senere ville forsøge at komme med ét lovfor-slag herom.

Det, regeringen har tilkendegivet, er, at vi finder, at vi ikke kan tilslutte os det tidligere socialdemokratiske forslag om, at man skal indføre en landsdækkende ungdomsgaranti à la den model, som de to forsøgsamter har haft. Det er vores opfattelse, at vi alligevel kan være enige i meget af det, som fru Ritt Bjerregaard sagde, at det var vigtigt at tilbyde de unge job eller uddannelse, men i forslaget til motiveret dagsorden siger man jo uddannelse eller job, og så er det jo altså bare et spørgsmål om, hvordan vi får givet de unge disse muligheder.

Fra denne regerings side lægger vi, som også undervisningsministeren har fremhævet det, meget stor vægt på, at det, vi først og fremmest skal tilbyde de unge, er uddannelse. Det gør vi, fordi alle undersøgelser har vist, at de unge, der klarer sig dårligst i det danske samfund, er dem, der er gået ud uden afgangseksamen fra folkeskolen, eller som ingen uddannelse har fået i øvrigt i samfundet. Derfor er det meget væsentligt, hvis man vil gøre noget for de unge, at man giver dem en mulighed for at få en boglig eller en faglig uddannelse.

Jeg er også enig i, at det er ikke nok at give et tilbud om uddannelse. Jeg tror, det kan være rigtigt, som andre har peget på ved lidt negativt at sige, at der skulle også være brug for nogle lappeløsninger. Jeg forstår egentlig godt, hvad man mener, hvis vi skal opfatte det positivt. Der er brug for, at vi har noget, vi kan tilbyde de unge, der f.eks. kommer ud fra skolen, og som er ikke-motiverede eller senmodne, eller hvad vi skal kalde dem, for direkte at gå ind i et uddannelses-

[Arbejdsministeren]

forløb, så vi ikke taber dem. Vi skal tilbyde dem en eller anden form for beskæftigelse og så håbe på, at de senere får lyst til at få en uddannelse. Vi må indrette vores uddannelsessystem, så det kan tage dem op, så de ikke er lost for evig tid, så vi ikke skaber en restgruppe af nogle, der har levet på lappeløsninger, og som altid skal være ufaglærte. Derfor mener jeg, at vi ikke skal kalde det lappeløsninger, men hellere forskellige former for beskæftigelsestilbud, som vi kan give de unge, der ikke er parat til at modtage et uddannelsestilbud.

Jeg kan være meget enig i det, som fru Ebba Strange var inde på om en særlig svært stillet gruppe, de kvinder, der tidligt bliver mødre, og som ikke har fået uddannelse og heller ikke har fået arbejde. Det er rigtigt. Jeg kender dem fra min fortid i Dansk Kvindesamfund og kvindebevægelsen, men jeg kender dem egentlig også fra min fortid som socialudvalgsformand, hvor jeg har truffet mange af disse kvinder. De kunne være måske mellem 20 og 25 år, de var alene og havde aldrig fået uddannelse, aldrig haft arbejde og virkede ikke særlig lykkelige over at være på bistandshjælp. De kvinder, som jeg traf, virkede på mig meget passive. Det var kvinder, hvor man følte, at hele deres verden brød sammen, hvis TV-apparatet gik i stykker. Det siger noget om, at det er en gruppe, som har det svært.

Jeg tror egentlig ikke, at der er nogen pantløsning på at hjælpe disse kvinder. Jeg ville sige noget om, at vi bør sikre, vi bør gøre alt, hvad vi kan for, at det måske ikke kommer til at ske i fremtiden. Det bør vi efter min opfattelse gøre gennem en styrket erhvervsvejledning i skolerne, ved at prøve på, at de ikke kommer ud i en situation, hvor de glider ind i et mønster, hvor de i en årække lever på bistandshjælp. Jeg tror, at man så på en eller anden måde bliver psykisk fanget i det spil, og så er det svært at komme ud af det.

Men det er jo fremtidens kvinder. Hvad så med dem, der er i situationen? Jeg tror, at man må få et samarbejde mellem sociale myndigheder, altså bistandskontorerne, så man ikke bare løbende bliver ved med at udbetale dem bistandshjælp, men tager op til behandling – og nu kommer jeg ind på socialministerens område, men jeg håber, at han tilgiver mig – de uddannelsesmuligheder, der

også findes inden for bistandslovens rammer, så man får dem motiveret på en eller anden måde og kørt gennem arbejdsformidlingssystemet. Men det er i hvert fald noget, som ikke bare kræver en håndfast håndtering, men også en masse psykologi og motivering at få fat i denne gruppe, og i hvert fald et arbejde, som jeg finder er særdeles væsentligt.

Fru Lilli Gyldenkilde var også inde på den store kvindearbejdsløshed, og jeg deler betragtningerne, som jeg også gjorde med fru Ebba Strange om, at det er væsentligt, at vi også sikrer kvinderne adgang til uddannelse og til arbejde.

Hr. Ole Vig Jensen havde også nogle betragtninger om ungdomsgarantiordningen. Jeg mener, at det eneste rigtige, vi kan gøre, er meget nøje at følge, hvordan det er gået i de to forsøgsamter. Derfor vil regeringen selvfølgelig også meget grundigt studere de evalueringsrapporter, der kommer fra de to amter. Nu er de jo undervejs og til behandling i de forskellige amtsråd og har også været til behandling i landsarbejdsnævnet. Jeg mener, at vi skal vurdere dem og ikke bare forkaste dem og sige: det var så det, og det går vi ikke ind for. Vi skal vurdere dem, og så skal vi bruge det, som er godt i dem, og overføre dem til noget af det, som vi vil bruge i vores ungdomsarbejdsløshedsbekæmpelse eller på anden vis. Det er klart, man ikke kan have sådan nogle ordninger kørende i nogle år, som har kostet så mange penge, uden at man også sørger for, at man får et tilstrækkeligt udbytte af de resultater, så man måske kan undlade nogle af de fejltagelser, som der måske har været i nogle af de rapporter, uden at jeg her skal tage stilling til dem. Det, vi har sagt fra regeringens side – og der er ingen uenighed mellem undervisningsministeren og mig i denne sag – er, at det er regeringens opfattelse, at vi ikke ønsker at fremkomme med et forslag til en landsdækkende ungdomsgarantiordning. Vi vil komme med et forslag om, at vi skal have uddannelsestilbud suppleret med beskæftigelsesmuligheder.

Fru Helle Degn var inde på, at regeringens politik i særlig grad ramte kvinderne og ramte kvinderne hårdt på beskæftigelsen, fordi regeringen ikke vil have så mange offentlige udgifter, og at vi gerne vil bremse op for væksten i personaleforbruget inden for

[Arbejdsministeren]

den offentlige sektor, og dér har vi kvinderne, mens vi har mændene i eksporterhvervene. Det kan godt være, at det er sådan i dag, men vi må også se på, hvad der er økonomisk forsvarligt, og vi kan jo ikke udbygge, ikke lade den offentlige sektor vokse for at skabe beskæftigelsespladser til kvinder, når det ikke er godt for den danske økonomi. Vi må gavne vores eksporterhverv, men vi skal selvfølgelig også have en offentlig sektor, der fungerer.

Men det, vi i stedet for skal gøre, er selvfølgelig at sørge for, at kvinder ikke bliver ved med at søge ind i den offentlige sektor, og at vi får nedbrudt det kønsopdelte arbejdsmarked og får kvinder ind i nogle mandejob, som de ikke selv har villet tage eller arbejdsgiverne ikke har villet give dem, eller hvad der nu har været af barrierer. Vi må finde ud af, hvor de barrierer er, og få dem nedbrudt, fordi vi ikke kunstigt kan oprettholde et arbejdsmarked på denne måde.

Fru Helle Degn sagde til sidst, at hun mente, at regeringen forhindrede jobskabelse i den offentlige sektor. Det gør vi faktisk ikke, og hvis vi gjorde det, ville vi faktisk også handle i strid med jobskabelsesloven. Det, vi har sagt fra regeringens side, er, at vi prioriterer jobskabelsesprojekter i den private sektor højest. Derfor vil man på det finanslovsforslag, der vil komme for 1984, og det er der jo nogen tid til endnu, finde, at der er afsat færre midler til rådighed for jobskabelsesprojekter inden for den offentlige sektor, men der er ikke sket nogen ændringer i de midler, der er afsat inden for den private sektor.

Socialministeren (Palle Simonsen):

En række ordførere har igen i dag prøvet at hetze mod cirkulæret af 2. juli 1982, det, som jeg kalder ungdomscirkulæret, og som hr. Tinning og andre har et andet udtryk for, som jeg ikke vil anvende her. Jeg vil godt advare imod den tendens, der er til både i debatten i dag og i øvrigt også i den løbende debat at søge at etablere en forbindelse mellem ungdomscirkulæret og de særlige problemer, ungdommen i øvrigt har, og den tendens til oprør, som visse grupper af ungdommen repræsenterer. Det ville være urealistisk alene af den grund, at ungdomscirkulæret er udstedt den 2. juli i år, mens det andet pro-

blem i høj grad er et efterhånden ikke ungt problem i hvert fald, et problem, der for denne regering er en arv, vi har overtaget.

Vi har haft en lang debat om det spørgsmål for en uge siden, så der er ikke grund til at gå i detaljer, men når hr. Tinning nu igen stiller spørgsmål om det, skal jeg for en ordens skyld præcisere, at det, som min forgænger har gjort på dette område, alene er at præcisere bistandslovens hensigter for denne særlige gruppe af unge.

Hr. Tinning ved også godt, at det ikke vedrører alle unge. Det vedrører den specielle gruppe af unge, som ikke har haft indkomst før. Unge, som har været på arbejdsmarkedet, som har haft et job, bliver tilmålt ydelser efter andre kriterier, stadig væk inden for bistandslovens rammer. Det er en speciel gruppe af unge, vi her taler om. Det er jo rigtigt, som hr. Tinning siger, at det er vejledende retningslinjer, som skal have til formål at skabe ensartede regler fra kommune til kommune. Hr. Tinning ved jo godt, at dette ikke lader sig gøre. Det er en forhåbning, man kan have i forbindelse med vejledende retningslinjer. Man har for så vidt ikke andet at gøre efter det system, vi bygger på, end at sige, at hvis en ung ikke har fået den ydelse, som vedkommende mener han er berettiget til, så er der en mulighed for at anke for derigennem at få fastslået, om den pågældende socialforvaltning har været inden for det, der er tænkt med loven, eller den ikke har det. Det er enhvers mulighed at gøre. Det er sådan set den eneste måde, man kan få det fuldt afklaret på.

Jeg forstod på fru Helle Degn, at hun var lidt skuffet og måske oven i købet lidt ophidset over, at der var tale om at nedlægge barselorlovsudvalget. Nu er beslutningen altså ikke truffet endnu, men det er ikke nogen hemmelighed, at det er min hensigt at træffe en sådan beslutning.

Jeg går ud fra, at fru Helle Degn er enig med mig i, at vi i virkeligheden har regler på dette område, som måske er de bedste i denne verden. Vi har ikke til hensigt fra regeringens side at ændre disse regler. Den tidligere regering havde også mange tanker – det var den faktisk nødsaget til at have – om begrænsning af de offentlige udgifter, og jeg gør mig ikke nogen som helst forestilling om, at den socialdemokratiske regering kunne have fundet penge til at forbedre reglerne på

[Socialministeren]

dette område. Jeg mener også, at det ville være frustrerende og uproduktivt at have en gruppe siddende og beskæftige sig med et problemkompleks, som ingen forestiller sig kunne føres ud i livet i den nærmeste fremtid. Det er i realiteten baggrunden for at træffe en sådan beslutning.

Fru Helle Degn nævnte også daginstitutionsområdet og regeringens gruelige hensigter omkring øgede takster for unge forældre. Det giver mig anledning til at sige til fru Helle Degn og socialdemokratiet som helhed, at jeg synes, man skulle tænke sig om endnu en gang, inden man i næste uge skal tage stilling til regeringens forslag. Hvis et flertal i folketinget forhindrer regeringens forslag, sker der nemlig lige bestemt det, som jeg går ud fra at fru Helle Degn er enig med mig i ikke burde ske, nemlig at unge familier med relativt lave indkomster bliver hårdt ramt af de takststigninger, som kommunerne allerede har besluttet til ikrafttræden fra den 1. januar 1983.

Sandheden på dette område er jo, at tidligere socialdemokratiske regeringer aldrig har kunnet finde penge, i hvert fald kun meget sjældent har kunnet finde penge til at forbedre fripladsreglerne, med det resultat at der har udviklet sig en takstpolitik – hvis vi tager hovedstadsområdet – med en prisforskel på en vuggestue på 1.000 kr. Det finder jeg ikke er særlig rimeligt. Det er faktisk det, regeringen gerne vil rette op på og samtidig benytte lejligheden til virkelig at skabe bedre vilkår også med hensyn til daginstitutioner for den gruppe, hvis indkomst ikke er særlig høj. De indkomster, der ligger på niveauet 80.000–100.000 kr., bliver i virkeligheden dårlig ramt. Jeg synes, socialdemokratiet skulle tænke sig om endnu en gang, for det, vi i virkeligheden har til hensigt på dette område, er at skabe betydelig mere fornuftige, ensartede og retfærdige forhold og i første række gøre tilbuddet om pasning i en daginstitution billigt for den kategori af familier, uanset om det er enlige eller to forsørgere.

Lad mig til sidst sige til fru Alice Faber, at jeg er naturligvis enig i, at det er bekymrende, at så mange unge, som tilfældet er, går på bistandskontoret, fordi de er nødsaget til at gøre det, og det er ikke den bedste måde at løse problemerne på. Det er klart, det er helt andre overordnede ting, der skal etable-

res, for at vi kan løse problemerne for de unge.

Bistandskontoret er sikkerhedsnettet, som er den sidste redningsplanke. Jeg skal kun i den sammenhæng fastslå, at også efter at regeringens besparelser er gennemført, har vi et system, som ikke findes bedre andre steder i verden. Som sikkerhedsnet vil det stadig væk, selv om det ikke er løsningen, fungere som et godt tilbud til de mennesker, der desværre ikke har anden mulighed.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg er klar over, at vi har en anden runde, så jeg skal ikke tage hele debatten op om hetzen mod de unge eller mod sultecirkulæret. Men der var et enkelt spørgsmål, som jeg stillede socialministeren, og som jeg godt vil gentage helt præcist, fordi der ikke kom svar på det. Jeg ved, det simpelt hen er smuttet, det er bestemt ikke ond vilje.

Det drejer sig om det, jeg kaldte kommune 2, en af de kommuner, som Dansk Socialrådgiverforening for nylig har fremhævet, og hvor de gør opmærksom på, at der nu her i landet findes i hvert fald én – der findes flere, men der findes i hvert fald én kommune – som efter udsendelsen af sultecirkulæret gør det, at når der kommer en ung, som er over 18 år, og som ikke har været i arbejde eller er i et eller andet uddannelsesforhold, siger man til vedkommende: hvis du er hjemmeboende, skal du leve for 1.033 kr. de første 3 måneder; hvis du er udeboende, skal du leve for 1.700 kr., og det er uanset alt muligt andet. Det vil sige, at kommunen bruger sultecirkulæret til faste takster. Jeg ved positivt, at det er stik imod, hvad den tidligere socialminister ville, og jeg ved positivt, at det er stik imod, hvad den nuværende socialminister har villet med dette cirkulære.

Nu ved jeg godt, at den nuværende socialminister ikke kan tage ud i den pågældende kommune – selv om jeg fortalte, hvor den lå – og sige: det må I ikke. For det har han ikke kompetence til. Man kan selvfølgelig præcisere, at man skal behandle unge på en helt anden måde, fjerne sultecirkulæret og sådan noget, men hvis vi nu skal forsøge med noget, der kunne ligne politisk realisme, kunne socialministeren prøve at gøre det helt klart, at den slags er helt imod hensigterne med

[Tinning]

denne cirkulæreskrivelse. Det, jeg savner, er – jeg behøver ikke at få det lige nu, det kan eventuelt vente til anden runde – en erklæring om, at socialministeren vil gøre noget sådant, efterhånden som der i socialudvalget dukker eksempler og dokumentationer op, der viser, hvor disse forskellige kommuner befinder sig.

Socialministeren (Palle Simonsen):

Jeg kan naturligvis ikke tage stilling til en helt konkret sag som den, hr. Tinning nævner, men jeg kan gentage det principielle, at det, det drejer sig om ved udmåling af konstanthjælpen, er hensynet til, hvad vedkommende har haft af indkomst før, og fremtidige indkomstmuligheder. Det er også det, der ligger til grund for dette cirkulære.

Og så har jeg i øvrigt præciseret mange gange tidligere, hvilken gruppe der er tænkt på i denne sammenhæng, og også understreget her for et øjeblik siden, at føler man, at man ikke har fået det, man skal have, så er der stadig væk ankemuligheden.

Så ved jeg godt, at hr. Tinning siger, at han ikke har fået svar på hele spørgsmålet, derfor skal jeg også føje til, som jeg gjorde det under debatten for en uge siden, at vi naturligvis vil følge udviklingen meget nøje på dette område, og føler vi, at der er noget, der går skævt i forhold til det, der har været hensigten med ungdomscirkulæret, må man naturligvis præcisere det gennem en udsendelse af et nyt cirkulære. Anderledes kan det ikke være.

Statsministeren (Poul Schlüter):

Hr. Svend Auken stillede mig et spørgsmål, som jeg da gerne vil svare på. Hr. Svend Auken spurgte, hvordan det kommer til at ligge, når lov nr. 488 udløber og kommunerne ikke længere er forpligtet til at afsætte et ganske bestemt kronebeløb pr. indbygger i forbindelse med arbejdsløshedsbæmpelsen. Vil der så, spørger hr. Svend Auken, blive tale om, at regeringen tilsvarende nedsætter bloktilskuddene for året 1984.

Jeg kan sige, at regeringen ikke har truffet nogen sådan beslutning. Der er her tale om et område, som regeringen ønsker at føre meget omfattende og grundige drøftelser med kommuner og amter om, og det bliver der jo i næste omgang bedre tid til, end der var for

året 1983. Regeringen har altså ikke truffet en sådan beslutning på nuværende tidspunkt, men jeg vil da godt på den givne foranledning videregive ideen til finansministeren til nærmere overvejelse.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil på forespørgernes vegne takke for debatten, ikke for alle indlæggene, men for, at man har deltaget med en sådan interesse og iver i den debat, vi har rejst.

Jeg vil starte med nogle generelle bemærkninger i anledning af de ordførerindlæg, der har været, og så kommentere dem lidt mere direkte senere. Jeg vil godt starte med at sige, at der er af adskillige ordførere blevet rejst kritik mod os, fordi vi i formuleringen af forespørgslen har brugt formuleringen »de unges stadig forringede vilkår i samfundet«. Statsministeren lagde ud, og fru Ritt Bjerregaard fulgte op, oven i købet meget ironisk ved at sammenligne os med jeronimusser, så man næsten fik indtryk af, at man skulle sættes tilbage til Holbergs tid, og ind imellem kom der så flere ordførere, som sagde det samme, nemlig at det ikke er sandt, at de unge har fået forringede livsvilkår, og at vi fordrejer debatten ved at bruge den formulering.

Jeg mener, det er sandt. Selvfølgelig er det ikke dårligere end på Holbergs tid, fru Ritt Bjerregaard, det tror jeg bestemte vi kan blive enige om, men jeg mener virkelig, at de er dårligere, end de var for 10 år siden, og det mener jeg, fordi unge mennesker for ti år siden havde den optimisme, som statsministeren nu så gerne vil genskabe. De havde en verden eller de oplevede i hvert fald, at de havde en verden, der lå åben foran dem, hvor de kunne vælge uddannelse. De havde et væsentlig bedre uddannelsesstøttesystem, end de unge har i dag, og de havde ikke fået adgangsbegrænsningen. De oplevede, at der lå en verden af uddannelsesmuligheder åben for dem, og at der lå en verden af arbejdsmuligheder åben for dem. De kunne gå i gang med forskellige job. De kunne tilmed skifte job. De havde lejlighed til at prøve forskellige ting, hvad jeg synes er fantastisk vigtigt for unge mennesker, som i sig har det søgende og det eksperimenterende.

Det kan godt være, at de ikke havde det samme store forbrug, som unge har i dag,

[Ebba Stange]

men hvorfor er vores unge blevet forbrugere? Hvorfor søger de til et forbrug og nogle gange til et misbrug? Naturligvis fordi de ikke oplever den tilfredsstillende, der er ved at yde en indsats i et arbejde eller en uddannelse.

Det er klart, at det betog også mig, at hr. Ole Vig Jensen citerede en dame, jeg i øvrigt beundrer meget, fru Mosse Jørgensen, men hun skrev også sin bog for 10 år siden, hr. Ole Vig Jensen. Da læste jeg den i hvert fald, og jeg læste den med meget stor interesse, for da havde jeg selv teenagere i huset. Derfor ved jeg måske også så meget personligt om, hvordan det var at være ung for 10 år siden, og jeg har da mange gange sagt, at jeg var glad for, at mine børn var unge dengang, og at de er voksne i dag, for jeg synes, verden er meget sværere for dem. Det vil jeg godt have sagt helt generelt, og så må de tage det til sig, som føler sig ramt af det.

Der er ikke tale om klynkeri fra vores side. Der er tale om, at vi realistisk mener, at de unge skal have en håndsrekning fra os, der har vores på det tørre, og det skal ikke forstås klynkende.

Og når vi stiller forespørgslen nu, er det selvfølgelig, fordi vi kender en hel del til den nye regerings politik og vi ved, at den skaber arbejdsløshed. Det har regeringen selv indrømmet. Den har sagt flere gange, at i de første år vil dens politik skabe arbejdsløshed, og vi ved – det har vi erfaring for gennem 1970'erne – at arbejdsløsheden rammer de unge særlig hårdt. Det vil sige, at hvis ikke der bliver gjort en særlig indsats, vil ungdomsarbejdsløsheden stige gennem 1980'erne eller i hvert fald i de første år i 1980'erne, og det, ungdommen så kan hente af vejledning, er altså, at med den økonomiske politik, som denne regering vil lægge frem, vil det altsammen gå godt i løbet af en eller anden årrække. Det kan de så se om de kan leve af, det kan de se om de kan få skabt optimisme og trøst ud af.

Der har selvfølgelig været forskel på græden, i hvilken man prøvede at spise de unge af med en henvisning til, at når nu bare regeringens økonomiske politik slog igennem, gik det hele nok. Særlig markant var hr. Ahlmann-Ohlsens indlæg naturligvis. Jeg har aldrig talt om, at det var de fleste. Jeg ved da godt, at det ikke var de fleste, jeg stod og talte om, men det er dette tings opgave at interessere sig for de minoriteter, der kom-

mer i klemme i de systemer, vi laver. De mennesker, hr. Ahlmann-Ohlsen talte om, de privilegerede, skal nok klare sig. De bekymrer mig ikke så forfærdelig meget, men jeg er glad for, at de har hr. Ahlmann-Ohlsen' at støtte sig til. De vil nok også få glæde af regeringens kursskifte, for de har måske nogle forældre, de kan låne penge hos, når de skal oprette erhvervsvirksomheder. Det har de unge mennesker på Vesterbro ikke, og hvor i alverden de skal få styrke fra til at oprette erhvervsvirksomheder, kunne jeg godt lide at vide, så jeg er meget enig med hr. Nørsgaard Sørensen i den beskrivelse, han i øvrigt gav af hr. Ahlmann-Ohlsens indlæg.

Vi skal ikke overdrive. Nej, det skal vi ikke, og det synes jeg heller ikke vi har gjort. Jeg har i hvert fald forsøgt at lade være. Jeg synes oven i købet, jeg har forsøgt at dæmpe det ned, men det bliver det ikke mindre alvorligt af.

Hr. Fogh Rasmussen levede egentlig meget godt op til fru Ritt Bjerregaards beskrivelse, men jeg synes ikke, jeg gjorde det, det må fru Ritt Bjerregaard så mene om, hvad hun vil. Men der var i hr. Fogh Rasmussens indlæg noget nostalgisk, noget om, at hvis bare vi kunne føre familien tilbage til det, den var i gamle dage, og hvis bare vi kunne genskabe de gode gamle dage, så fik de unge det nok også bedre. Det skal vi passe på med, hr. Fogh Rasmussen. Jeg er enig med fru Ritt Bjerregaard i, at vi ikke har brug for den nostalgi. Vi lever i et samfund i stadig forandring, og det er også blevet sagt her i dag, at også erhvervslivet forandrer sig. Teknologien præger produktionslivet, præger erhvervslivet, og det vil den blive ved med at gøre. Og de unge er ikke en isoleret gruppe i dette samfund. De er en gruppe, som vi skal interessere os særligt for, men de lever ikke på en isoleret ø. De er en del af det samfund, vi lever i, derfor er de også underlagt de påvirkninger, de bliver udsat for af samfundet, og vi skal ikke føre det tilbage, men tænke fremad, vi skal tænke nyt, og her kan jeg henvise til nogle af de ting, fru Lilli Gyldenkilde sagde om, hvordan vi kan fordele arbejdet bedre, end det bliver gjort i dag.

Både fru Ritt Bjerregaard og hr. Fogh Rasmussen ville gerne lave samfundet om. Det vil vi også gerne i SF. Så er spørgsmålet, om vi en dag kan finde ud af, hvordan samfundet skal laves om. Efter hr. Fogh Rasmus-

[Ebba Stange]

sens indlæg er det ikke den måde, jeg vil gøre det på. Jeg tror ikke på, at de gode gamle dage var så meget bedre end dem, vi har i dag. Det lå slet ikke i mit indlæg, og det lå heller ikke i det oplæg, vi har givet fra SF til denne forespørgsel.

Fru Bente Junckers indlæg lå på mange måder tæt op ad hr. Ahlmann-Ohlsens ved den måde, hun ligesom udskilte den gruppe på, som vi diskuterer her i dag, og hun snakkede om dem, vi ingen problemer har med. Og det er da rigtigt, at det er dejligt, at der er nogle, vi ikke har problemer med.

Og så til slut tilbage til de to dagsordener, der ligger på bordet. Vi har været medforslagsstiller til den ene, og jeg vil gerne benytte lejligheden til at spørge hr. Ole Vig Jensen, om han kan uddybe lidt, hvad meningen i de radikales egentlig er. Hvad er det for konkrete forslag, man har tænkt sig fra de radikales side der skal ligge på bordet til os inden den 1. marts.

Til arbejdsministeren vil jeg sige, at jeg var glad for, at der kom denne åbning i forhold til både statsministeren og undervisningsministeren, at der dog også var tænkt på arbejdspladser, altså at det ikke kun var en uddannelsesgaranti, som ligesom ville tvinge de motiverede unge. Det er selvfølgelig også sådan et udtryk, der generer mig. Det var statsministeren, der brugte det, at de motiverede unge skulle have et uddannelses-tilbud, fordi netop den gruppe, jeg talte om, og som arbejdsministeren tog op, måske ikke er motiveret. Jeg er nemlig enig med arbejdsministeren i, at disse unge meget let kommer til at gå i sådan en sløv, lidt ligeglads tilstand – det går jo nok, man tager det fra dag til dag – og at de derfor har brug for en særlig motivation. Men den gruppe synes jeg altså også vi skylder noget, og derfor håber jeg, at alt dette ender med, at vi får noget, der i hvert fald kan ligne en ungdomsgaranti, hvordan den så ellers bliver udformet. Det vil jo vise sig i den nærmeste tid.

Ritt Bjerregaard (S):

Hr. Fogh Rasmussen gjorde nogle bemærkninger, som fru Ebba Strange også var lidt inde på i sine bemærkninger her, om at få genskabt familiefunktionerne. Det var en af de pointer, jeg prøvede at lægge frem i mit første indlæg, at vi genskaber ikke nogen

ting. Gamle dage kommer ikke tilbage igen, og det, vi har brug for, er at tage bestik af, at familielivet er ændret og produktionsvilkårene er ændret, derfor skal vi beskæftige os med, hvordan vi så synes samfundet skal se ud, og vi genskaber ikke nogen funktioner.

Så sagde hr. Fogh Rasmussen, at han i og for sig var enig i, at det kunne være rigtigt, at der var ting i samfundet, der skulle laves om, og for god ordens skyld skal jeg citere, hvad jeg sagde i første omgang. Jeg sagde:

»Omvendt virker det mere absurd, at staten, skatteyderne, nu snart på tiende år har betalt milliarder af kroner til adskillige hundrede tusinde mennesker for at forhindre dem i at lave noget nyttigt, som de oven i købet gerne vil lave. Et samfund, der bærer sig sådan ad, kan ikke opretholdes, det må laves om, og kravet om ændringer vil blive mere påtrængende, jo længere og jo mere stædigt de borgerlige partier klamrer sig til deres mere og mere mystiske opdeling mellem privat og offentligt.«

Så kan hr. Fogh Rasmussen med god grund sige, at socialdemokratiet har haft regeringsansvaret i en lang periode. Ja, det har vi, og det har vi brugt til at tage fat på disse problemer, til at prøve at lave noget af det om. Det har vi gjort ved at få vedtaget en martspakke her i foråret, det har vi gjort ved at få vedtaget en jobskabelsesordning, det har vi gjort ved at love, at vi vil komme med et ungdomsgarantiforslag. Kort sagt, vi har stillet en række forslag her i folketinget, ikke for at vende tilbage til gamle dage, men for at lave verden om, og her vil jeg godt sige, at jeg synes, vi har manglet tilsvarende aktiviteter fra hr. Fogh Rasmussens og fra regeringens side her i dag.

Fru Lilli Gyldenkilde var vred over den formulering, jeg havde givet indledningen til mit indlæg her i dag. Jeg vil godt sige, også til fru Ebba Strange, at jeg mener, det er en alt for upræcis formulering, denne forespørgsel har fået. Formuleringen er »stadig forringede vilkår i samfundet«. Det er klart, at man ikke kan give dokumentation for det, for det passer ikke. Man kan have nogle fornemmelser af nogle vanskeligheder, de unge står i. Det er der også flere af vore ordførere der – sådan som vi har aftalt det – har redegjort for. Det har hr. Nørgaard Sørensen, og det har fru Helle Degn i deres indlæg her i dag. Men det er en sjusket debat, der tager

[Ritt Bjerregaard]

udgangspunkt i noget, som ingen vil kunne dokumentere; derved får vi i virkeligheden også en dårligere realitetserkendelse, end fru Ebba Strange sådan selv lagde op til i det svar, hun gav hr. Fogh Rasmussen.

Jeg synes, det er for fikst at sige, at vi ironiserede over ungdommen. Nej, det gjorde vi ikke. Vi prøvede at tage det helt alvorligt, på trods af at vi synes, vi havde en dårlig formulering som udgangspunkt. Det, der interesserer os – og det er grunden til, at vi har foreslået denne dagsorden sammen med SF – er at få nogle præciseringer, nogle realiteter, en garanti, sådan at de unge kan komme i gang enten med en uddannelse eller med et arbejde.

Og for lige at fortsætte den lille diskussion om dette med, at det i hvert fald var meget dårligere for 10 år siden, så var der en ringere skolegang, der var flere i klasserne, der var færre kreative fag, der var færre fritidstilbud, der var færre tilbud om langvarige uddannelser, for nu bare at nævne en række ting. Jeg synes, det er vigtigere, når vi skal løse disse problemer, at vi hæfter os ved de forbedringer, der er sket, og det, der ikke er lykkedes, og som skal laves om, og som vi bl. a. må lave om via forslag her i folketinget.

Derfor skal jeg helt lade hr. Holger K. Nielsen selv have sine bemærkninger om socialdemokratiet – hvad han så i øvrigt mener han kan bruge dem til.

Så vil jeg godt til hr. Ole Vig Jensen sige, at der har jo været en lille debat her frem og tilbage om forsøgsamterne, og hvad man kunne bygge videre på. Jeg synes ikke, hr. Ole Vig Jensens indlæg var helt klart, og vi har ikke rigtig fået nogen reaktioner fra regeringen på, om man ønsker at fortsætte denne ordning eller man ikke gør det.

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Hr. Nørgaard Sørensen, som nu er gået, kommenterede mit indlæg på en venlig, positiv og ikke spor polemiserende facon, og det vil jeg gerne sige tak til hr. Nørgaard Sørensen for.

Hr. Nørgaard Sørensen betegnede mit afsnit i indlægget om spejderbevægelsen som noget, der lige passede ind i KU-sammenhæng, og det skal hr. Nørgaard Sørensen have lov til at mene. Men for nu at få dette

sat helt på plads, vil jeg gerne gentage, at det konservative folkeparti også gerne vil fremhæve spejderbevægelsen, der virkelig fortjener opmærksomhed, fordi denne store bevægelse for små midler giver tusindvis af unge danskere så mange og så rige oplevelser.

Fru Ebba Strange talte om, at vi her i folketinget også skal varetage minoriteternes interesser, og det er jeg enig i. Men i dagsordenen står der: »de unges«, og når man siger »de unges«, er det jo alle unges; ellers skulle der have stået »nogle unges«. I øvrigt er jeg enig i fru Ritt Bjerregaards bemærkninger angående forespørgselsens udformning.

Det er vigtigt, at vi ikke bruger vores tid på at ironisere indbyrdes partierne imellem. Jeg tror, det er de unges forventning til debatten, at vi taler om de unges problemer og de ting, som de unge kæmper med i dagligdagen.

Selvfølgelig må jeg sige til både hr. Nørgaard Sørensen og fru Ebba Strange, at vi erkender da, at der findes en restgruppe i samfundet, og den skal også have den støtte, den har behov for, men vi er altså uenige om metoderne til at løse problemerne. Jeg synes egentlig, det er et lidt fortegnet billede, vi giver. Vi taler ikke om tingene på de unges, men på vores egne præmisser. Vi har ikke nævnt sportsfolkene med et ord, vi har ikke talt om det, de unge omgives af, kommercielle ting – som fru Ritt Bjerregaard ville sige – som diskoteker, biografer og alt det, der optager de unge, trækker på bibliotekerne. Den tid, der bruges i AOF og i FOF af unge, har vi ikke talt om. Vi har ikke talt om de skoleelever, der gør en masse ved deres ting. Vi har ikke talt om de unge værnepligtige, der yder en indsats. Vi har ikke talt om de unge hjemmeværnsfolk, der også gør en stor indsats, og hvis antal stiger. Alle de ting synes jeg godt vi kunne have haft med i dag.

Vi har en anden vurdering af den danske ungdom end den, der kommer til udtryk i ventrefløjspartiernes indlæg her i dag. Ungdommen er kreativ, levende, solidarisk, lærvillig og ikke klynkende og selvopgivende, som nogen her i dag har antydnet.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Hr. Ahlmann-Ohlsen siger, at når vi skriver »de unges«, så taler vi om dem alle, og

[Ebba Strange]

så burde vi have haft alt det med, hr. Ahlmann-Ohlsen nævnedes, men det kan vi altså ikke få i en så kort debat. Det kunne hr. Ahlmann-Ohlsen jo selv gøre, det har han også gjort, og så er det sådan set sat på plads. Jeg tror, vi hver især har taget de problemer op, som vi synes det var vigtigt at få debatteret.

Jeg nævnedes i mit andet indlæg, hvorfor jeg synes, det var rigtigt, at vi havde givet forespørgslen den formulering, vi havde. Jeg vil godt følge det op med en kort bemærkning om, at når samfundet er i den krisesituation, som det er, og som vi nok alle sammen erkender, og når vi får en ny regering, hvis politik garanteret vil øge arbejdsløsheden, så sker der en afsmitning hele vejen ned gennem uddannelsessystemet, helt ned gennem folkeskolen. Det er da rigtigt, at vi har fået en bedre folkeskolelov inden for de sidste 10 år, fru Ritt Bjerregaard, det er vi enige om, den har vi også været fælles om at lave, så det skal ikke skorte på ros. Den er bedre, end da mine børn gik i skole, det er rigtigt, men den kommer jo ikke til udfoldelse i disse krisetider, sådan som vi egentlig havde tænkt os det, fordi der sker denne afsmitning, så børnene må knokle sig igennem, konkurrere med hinanden og bruge deres albuer for at få så gode karakterer i de boglige fag, som de kan, fordi de skal bruges for at komme videre i uddannelsessystemet eller for at få et arbejde. Derved bliver børnene afskåret fra nogle af de kreative muligheder, som de ville have, hvis mulighederne for dem lå mere åbne. At der så er nogle, der ligesom affinder sig med det, går ind i systemet og kører derudad, ved jeg godt, men generelt set mener jeg, at det forringer de unges vilkår.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Det er hr. Ahlmann-Ohlsens første indlæg, der giver mig anledning til at bede om ordet igen, for jeg synes ikke, jeg på noget tidspunkt i dag har fået en egentlig dokumentation for den påstand, hr. Ahlmann-Ohlsen kom med i sit første indlæg, nemlig at ungdommen i virkeligheden var den gruppe i samfundet, som havde den største fordel af regeringsskiftet. Det vil jeg gerne bede hr. Ahlmann-Ohlsen om at dokumentere.

Han sagde også, at denne regering i virkeligheden havde smidt en redningsplanke ud til de unge, i form af at man ville forsøge at få orden i økonomien. Det vil jeg også gerne bede om en dokumentation af. Hidtil er det ikke lykkedes for regeringen i finansudvalget at dokumentere over for folketinget, at man kan overskue konsekvenserne af den økonomiske politik, man fører. Man kan heller ikke dokumentere de beskæftigelsesmæssige konsekvenser. Dem har vi etfald gang på gang i finansudvalget, men stadig har vi ikke fra regeringen fået nogen beregninger, nogen holdbare argumenter, som kan fortælle os, at den påstand kan holde. Tværtimod ser vi rundt omkring os i verden, at den liberalistiske filosofi og økonomiske politik, man følger, skaber øgede problemer og altså ikke garanterer ungdommen. Tværtimod.

(Kort bemærkning).

Ahlmann-Ohlsen (KF):

Nu er det ikke sådan, at den, der taler højest, også har mest ret. Vores filosofi er, at når vi får fremgang i samfundet og der virkelig kommer gang i maskineriet igen, sådan som regeringens politik har lagt op til – 2 måneder og 18 dage – har vi selvfølgelig også skabt et fundament for, at de unge kan komme i gang igen. Det er, ligesom når fru Helle Degn skal ind at aflevere sin bil på værkstedet og der er rust på. Så er der nogle, der vil vælge at lappe rusten midlertidigt, og der er andre, der vil vælge at lade vognen stå et stykke tid, inden den bliver repareret grundigt, og det er faktisk vores holdning.

Jeg glemte før at sige, at på regeringspartiernes vegne skal jeg meddele, at vi stemmer for det radikale venstres dagsordensforslag, og at vi derfor afviser socialdemokratiets og SFs dagsordensforslag.

Fogh Rasmussen (V):

Jeg synes, det er glædeligt, at denne debat er kommet til, i hvert fald glimtvis, at foregå på et noget bredere grundlag, end forespørgerne havde lagt op til med forespørgslen ordlyd. Det har heldigvis som helhed betragtet ikke været den sædvanlige jagt på, hvem der nu mest hjertegribende kunne ynke de unge, og hvem der kunne love de unge de fleste og de største tilskud, understøttelser og forskellige andre rare ting. Men det er måske

[Fogh Rasmussen]

netop meget betegnende for socialistisk folkepartis måde at angribe disse problemer på, at netop fru Lilli Gyldenkilde ironiserede stærkt over, at jeg havde forsøgt at anskue ungdommens problemer ud fra en lidt bredere synsvinkel end den snævert materialistiske, som forespørgeren havde lagt op til med forespørgslen.

Specielt ironiserede fru Lilli Gyldenkilde over, at jeg havde brugt følgende formulering: vi skal have genskabt familiens funktion som en oase, hvor børnene og de unge kan hente inspiration, støtte og styrke. Fru Ebba Strange fulgte det op og kaldte det nostalgisk og et ønske om at vende tilbage til de gode, gamle dage, og ikke engang hos fru Ritt Bjerregaard kunne jeg hente støtte. Fru Ritt Bjerregaard understregede, at vi ikke er i stand til at genskabe, vi skal i det hele taget ikke genskabe nogen funktioner.

Jeg vil godt sige til fru Lilli Gyldenkilde, at jeg brugte en oase som billede, fordi en oase som bekendt er et frugtbart sted i en ørken, hvor man kan hente ny styrke. Jeg føler faktisk, at i en verden, som på mange måder kan forekomme uoverskuelig for unge mennesker, i et industrisamfund i en voldsom teknologisk udvikling, kan det være vældig fornuftigt, at der er oaser, fristeder, hvor man kan hente ny inspiration, styrke og støtte. I et samfund, hvor familien er splittet i dagtimerne ved, at forældrene er på hver sit arbejde og børnene placeret i hver sin institution, kan det være meget fornuftigt, at der er en oase, et fristed, et samlingspunkt, hvor man kan snakke sammen om de ting, man har oplevet i dagens løb. I et samfund, som også for de unges vedkommende, måske specielt for de unges vedkommende, i høj grad er præget af forbrugskultur, kommercielle fritidstilbud, en opfordring til at blive passive nydere, kan det være vældig fornuftigt, at der er nogle oaser, nogle fristeder, en familie, hvor de unge kan få lov at opleve, at der er nogen, der har brug for dem, at der er nogen, der stiller krav og giver dem nogle udfordringer.

Det er ikke et spørgsmål om nostalgi og venden tilbage, det er ikke kvinderne, der skal tilbage til kødgryderne. Det er et spørgsmål om i erkendelse af, at der i vores samfund er nye livsformer, nye vilkår i produktionslivet, at skabe grundlag for, at mennesker får mere tid sammen i stedet for en stadig

jagt på materielle goder. Det er en farlig misforståelse, hvis man tror, at den rolle, familien i bred betydning har spillet som ramme om unges opvækst, kan afløses af et sterilt, mange gange følelseskoldt institutionsmiljø med flygtige voksenkontakter.

For at understrege, at det ikke bare er min private lomme filosofi, vil jeg godt citere fra ungdomsudvalgets rapport nr. 1, »En brydningstid«, hvor man på side 109 skriver:

»Dette kan også udtrykkes således, at den svagere forældreindflydelse vanskeliggør selve identitetsdannelsen som en personlig og selvstændig proces. Denne proces forudsætter en aktiv indsats, der udvælger påvirkninger fra opvæksten og integrerer disse til en samlet helhed. Hvis denne proces foregår på et svagere grundlag med hensyn til holdningsmæssig styrke og sikkerhed, kan resultatet blive enten forvirring eller konformisme. Det vil sige, at den unge opgiver den selvstændige bestræbelse på en personligheds-mæssig afgrænsning.«

Det udsagn er jeg helt enig i.

Nu behøver det ikke at være rigtigt, fordi det står i ungdomsudvalgets rapport nr. 1, men det gør måske et indtryk på fru Lilli Gyldenkilde, at en del af medarbejderne bag den rapport har et holdningsmæssigt udgangspunkt, der så vidt jeg ved ikke ligger fjernet fra fru Lilli Gyldenkildes.

Lad mig til sidst sige, at venstre ikke kan stemme for det af socialdemokratiet og SF fremsatte dagsordensforslag, men kan støtte det af hr. Ole Vig Jensen fremsatte dagsordensforslag.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Ak ja, må jeg sige til hr. Fogh Rasmussen. Verden kan tage sig forunderlig ud, og den kan altså tage sig helt forskellig ud. Jeg ser den oase på en helt anden måde, end hr. Fogh Rasmussen gør. Jeg ser, at der er nogle, der forsøger at lave det til en oase, og jeg tænker meget på frugtbarhed. Men det bekymrer mig, hvad der kommer ud af det, nemlig en masse enlige kvinder, der sidder alene med deres små børn og ikke kan komme ud af stedet. Det var det ene, jeg ville sige.

Det andet er om billedsproget herinde. Hr. Ahlmann-Ohlens snakkede om biler, der rufter op, og sagde, at man hellere skulle lade

[Lilli Gyldenkilde]

bilen stå et stykke tid og så hovedreparere den. Ja men kære venner. Det, der sker – når man i øvrigt drager sammenligninger med ungdommen – hvis man lader bilen stå, er, at den ruster totalt op, og så kan man køre den på skrotbussen. Det er jo netop det, der bekymrer os så meget for tiden, når det gælder ungdommen.

Til fru Ritt Bjerregaard skal jeg ikke sige andet, end at vi ikke skal snakke ret meget mere om den begrundelse, som flere har været utilfredse med. Det må vi erkende og så en anden gang gøre det lidt anderledes, så der i hvert fald ikke skal bruges for megen tid på den slags. Jeg skal ikke bruge mere tid på det nu, blot sige, at i dag er der altså 100.000 unge ledige, det var der ikke for 10 år siden.

Jeg skal foranlediget af det, hr. Ole Vig Jensen sagde om dagsordener, sige, at socialistisk folkeparti naturligvis ikke, fordi vi nu har foreslået denne dagsorden sammen med socialdemokratiet, uden videre er tilhængere af det forslag, vi tidligere har set fra socialdemokratiets side. Hr. Ole Vig Jensen sagde, at det var man ikke tilfreds med i sin tid. Det var vi heller ikke. Vi mente, at der var ting, der trængte til at blive ændret. Bl. a. skulle der sættes nogle flere midler af fra statens side, og der skulle gøres en særindsats for kvinder, sådan at de ikke bare kommer på de såkaldte EIFU-kurser. Sådan kunne jeg nævne flere ting, men jeg har ikke tid, for der er mere, jeg skal sige.

Dette blot være sagt for at klargøre, at det ikke betyder en umiddelbar accept af det socialdemokratiske forslag, når vi har foreslået denne dagsorden. Når vi har foreslået den, var det ud fra den betragtning, at det radikale venstre jo tidligere har været ret så positive uden dog at stemme ja til den, som den forelå i sin tid. Det havde vi faktisk troet at de stadig væk var, for deres bekymring er jo lige så stor som vores. Det er jeg ikke i tvivl om, så jeg beklager, at de radikale ikke kan stemme for denne dagsorden.

Jeg skal sige til resten af det, der er blevet sagt, at denne regering ikke er nogen igangsætter, den sætter efter min bedste overbevisning i stå i stedet for. De unge kan altså ikke vente sig andet fra denne regering end ret til at gå ud af uddannelserne til arbejdsløshed. Undervisningsministeren sagde ordene, han sagde nemlig: »Jeg har overhovedet ikke åb-

net for noget som helst«. Det er der heller ingen andre der har gjort.

Arbejdsministeren talte smukt og velmenende, og jeg er sikker på, at hun også mente det, om alenekvinder med børn på bistandshjælp, men der var ikke andre løsninger end bedre vejledning og et bedre samarbejde mellem arbejdsformidling og bistandskontorer. Disse løsninger skal selvfølgelig med, for de er rigtige, og de er vigtige. Dem kan vi støtte. Men vi mener ikke, at det er nok. Det er et langt, sejt arbejde, og derfor er der brug for, at vi får nogle flere ligestillingskonsulenter. Arbejdsformidlingerne kan ikke blive ved med at tage sig af ligestillingsarbejdet og tage det meget højtideligt, når de ikke får ansat folk til det. Derfor vil jeg spørge, om ikke arbejdsministeren i det mindste vil forsøge at ansøge om nogle flere ligestillingskonsulenter. Det kan godt være, at det ikke går igennem regeringen, eller hvor sådan noget afgøres, men der må dog i det mindste være så meget bag ved det.

Jeg vil samtidig spørge – og det må blive statsministeren – om der vil kunne ventes et forslag fra regeringen, der fastsætter, at hvor der udliciteres offentligt arbejde, stilles der krav om, at der tages nogle unge ind i arbejdet, enten unge arbejdsløse eller EFG-lærlinge, for det var dog noget.

Jeg skal samtidig spørge, om regeringen i lighed med den afgåede regering vil arbejde positivt for nedsat arbejdstid. Det er sådan nogle ting, der batter, hvis vi skal videre. Arbejdsgiversiden ved de kommende overenskomstforhandlinger er jo finansministeren. Kravet om en nedsættelse af arbejdstiden vil komme, og vi ved, at den tidligere regering så meget positivt på det. Det har interesse at vide, om denne regering også har positiv vilje til dette.

Der har været talt mange smukke ord om de unges situation, men det altoverskyggende problem er og bliver arbejdsløsheden, og det er trist, at vi ikke har fået flere bud fra regeringen på, hvordan man kommer den til livs.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Jeg skal minde om, at taletiden er udløbet, når den røde lampe lyser.

Tove Niemann (FP):

[Tove Niemann]

Fremskridtspartiet vil gerne gentage, at vi vil sætte folk i arbejde gennem en forbedret konkurrenceevne, hvorved også ungdommen kommer i arbejde. Vi tror ikke på forskellige former for mere eller mindre kunstige beskæftigelser eller, som det er blevet kaldt i dag, lappeløsninger.

Vi er således langt fra begejstrede for de to foreliggende dagsordener, der begge dikterer kunstige og antagelig meget kostbare indgreb. Jeg vil naturligvis i morgen drøfte de foreliggende dagsordener med min gruppe, men vil gerne slutte med at sige, at set med mine øjne er den af hr. Ole Vig Jensen foreslåede dagsorden den mindst vidtgående. Vi er ikke glade for nogen af disse dagsordener, men vi vil i alle tilfælde stemme imod den af fru Ritt Bjerregaard og fru Ebba Strange foreslåede dagsorden.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg vil først sige tak til regeringen for imødekommethed på et par områder, som vi lægger vægt på. Jeg er glad for tilsagnet om, at regeringen vil tilendebringe forsøgsordningen ved at lade evalueringen komme til at foregå sådan, at vi får et brugbart materiale som grundlag for det, vi skal foretage os. Jeg siger også tak for tilsagnet om, at man vil arbejde for at finde øget beskæftigelse for unge i landbrugserhvervet. Det går jeg ud fra er sager, vi kommer til at vende tilbage til.

Fru Ebba Strange spurgte, hvad der skulle ligge i vores dagsorden om, at regeringen skal fremsætte forslag til en samlet og forstærket indsats. Ja, der skal lægges det, jeg sagde i mit første indlæg, nemlig at vi ønsker en yderligere udbygning af uddannelses tilbuddene over hele feltet til de unge, og jeg angav, på hvilke områder det var muligt, hvor det var vigtigt. Herudover går jeg ud fra som givet, at dér, hvor forsøgsordningerne har virket tilfredsstillende, inspirerende, igangsættende, vil regeringen være indstillet på at tage det bedste ud af disse forsøgsordninger med henblik på at fremme det, som er denne forespørgsels hovedformål: at sikre bedre vilkår for vore unge, når det gælder uddannelse og beskæftigelse.

Og så gør jeg opmærksom på, at vi jo altså ikke blot vil stille os tilfreds med, at regeringen i denne samling fremsætter forslag,

men også ønsker, at det sker inden den 1. marts 1983.

Jeg vil sige om den anden dagsorden, at det, der er intentionerne i den, tror jeg ligger ganske på linje med, hvad vi er mange der mener, nemlig at vi skal gøre denne ekstra indsats over for vore unge. Når vi alligevel ønsker at støtte denne dagsorden, er det, fordi man hæfter den op netop på en ungdomsgarantiordning, der så sent som i dag har været under stærk kritik, nemlig den forsøgsordning, der er foregået i de to amter. Vi mener, at det ville være uheldigt. Jeg skal understrege, at det fælles ønske tror jeg vi kan stå sammen om både i den ene og den anden side af salen, og jeg går ud fra, at regeringen tager det fuldt alvorligt med arbejdet i de kommende måneder.

(Kort bemærkning).

Ritt Bjerregaard (S):

Det er muligt, at jeg var en smule uopmærksom, men jeg opfattede hr. Ole Vig Jensens bemærkninger om forsøgene i amterne på den måde, at han takkede regeringen for tilsagnet om, at forsøgene fortsatte. Jeg har ikke hørt et sådant tilsagn, men jeg har muligvis misforstået hr. Ole Vig Jensens bemærkninger.

Jeg vil godt yderligere gøre den korte bemærkning vedrørende dagsordenen om ungdomsgarantiordningen, at jeg mener absolut ikke, at vi i socialdemokratiet har bundet os til en bestemt garantiordning. Det, der interesserer os, er, at der bliver givet en garanti, og så kan vi selvfølgelig drøfte, hvordan indholdet skal være.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Med henblik på det sidste vil jeg sige til fru Ritt Bjerregaard, at vi på nøjagtig samme måde kan drøfte indholdet og udformningen af den dagsorden, vi har foreslået. Jeg håber, at det vil lykkes i et samarbejde med regeringen, for vi når jo trods alt længst, det gælder også i den tidligere regerings tid, når vi har regeringen med.

Det fremgår tydeligt, at der er forskellige interesser med hensyn til ungdomsgarantiordningen. Det, jeg har forstået på regeringen, er, at den har givet tilsagn om, at den

[Ole Vig Jensen]

evaluering, som skal foretages nu, og som vel i øvrigt er i gang, skal gøres færdig, så vi får et materiale at vurdere ud fra, hvorimod jeg deler regeringens opfattelse, at vi selvfølgelig ikke skal fortsætte denne forsøgsordning, før vi har evalueret. Hvorfor skulle vi køre videre med noget, som i disse dage er under ganske stærk kritik? Det siger jeg ikke, fordi jeg vil bebrejde den tidligere regering eller amterne noget i den forbindelse, for det er jo hele formålet med at sætte et forsøgsarbejde i gang, at vi skal gøre vore erfaringer, og nogle er gode, andre er dårlige. Det er det, vi skal lære af i den kommende tid, og derfor mener jeg, at tiden frem til 1. marts er ganske vigtig.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal stadig væk beklage, at vi, med de bemærkninger, der er faldet både fra os og fra socialdemokratiet og fra de radikale, ikke kan blive enige om en fælles dagsorden.

Med hensyn til hr. Ole Vig Jensens bemærkninger om, at man dog kommer længst, hvis man læner sig op ad regeringen, vil jeg da lige gøre opmærksom på, at det ikke er en eviggyldig sandhed. Så vidt jeg har forstået, kom også de radikale et stykke længere i går i en sag, der vedrørte udenrigspolitik og en afstemning i FN.

(Kort bemærkning).

Ole Vig Jensen (RV):

Bare den korte bemærkning, at vi læner os ikke op ad denne regering, lige så lidt som vi gjorde det op ad den forrige. Jeg går ud fra, at vi såvel som med den forrige regering er i stand til at samarbejde med denne. Mit synspunkt var, at vi selvfølgelig i disse væsentlige sager når længst, hvis vi har regeringen med. Hvis regeringen ikke vil være med, så er det en anden sag, men sådan har jeg ikke forstået det.

Tinning (VS):

Jeg skal først takke hr. Fogh Rasmussen for at have kastet en smule klarhed ind i debatten.

Jeg forstod på den megen snak om inspirationen, støtten, styrken, de unge kunne hente hjemme i familierne, at det havde no-

get at gøre med, at man havde mere tid sammen i familierne. Det er den første, mest konkrete forklaring på, at man fører en politik, der direkte kaster de voksne ud i arbejdsløshed, jeg længe har hørt. På den måde giver det selvfølgelig en vis sammenhæng: de 20.000 flere arbejdsløse skal skam nok få mere tid sammen med deres børn og deres unge til at hente inspiration, støtte og styrke og dele ud af den, og hvad ved jeg.

Jeg vil godt vende tilbage til sultecirkulæret for at snakke lidt om motivationen for det, for motivationen for sultecirkulæret er i virkeligheden dækkende for ret meget af det, både den nuværende og den tidligere regering har foretaget sig over for ungdommen.

Sultecirkulæret blev udsendt under den socialdemokratiske regering, og motivationen var entydig og klar. Det, den tidligere socialminister sagde og skrev i forskellige sammenhænge, var, at hvis man nu sørgede for, at bistandshjælpen i hvert fald ikke var påfaldende høj, så var der større mulighed for at motivere de unge til at tage en uddannelse. De skulle altså motiveres fra bistandskontorerne over i uddannelse. Denne filosofi har vores nuværende socialminister grebet med kys hånd og i øvrigt udvidet ganske betragteligt og har efterhånden talt så meget om den, at der burde være grundlag for at starte et eller andet kursus et eller andet sted udi filosofien. De unge skal ikke alene motiveres fra bistandskontorerne over i uddannelse, men sandelig også i arbejde. Så de tusindvis af unge, der er på bistandshjælp, må kunne finde et arbejde på en eller anden måde. Indtil videre er det lidt uklart hvordan. Det er den præcise motivation.

Fru Ritt Bjerregaard harcelerer i dag over, at de borgerlige partier bilder sig ind, at hvis man laver en eller anden form for ungdomsløn eller indslutningsløn, så vil det nok hjælpe på ungdomsarbejdsløsheden. Det er jo den samme filosofi som den, der gør sig gældende omkring sultecirkulæret, som var den filosofi, en socialdemokratisk socialminister startede med. Så der er såmænd ikke noget som helst nyt i, at den siddende regering bilder sig ind, at man kan motivere sociale klienter eller bistandsklienter ved simpelt hen at forringe deres forhold. Det passer ganske vist ikke, og det vil man måske opdage hen ad vejen, men man forsøger da.

[Tinning]

Derudover skal jeg sige til den nuværende socialminister, at jeg naturligvis er klar over, at vi har noget, der hedder et socialt ankesystem. Jeg er også godt klar over, at den unge, der føler sig forkert behandlet, jo bare kan anke, men så skal vedkommende jo vente gennemsnitlig, jeg tror, det er 6-7 måneder (*Afbrydelse*). Nå ja, hvis de unge kan få svar i løbet af 2-3 måneder, så er det selvfølgelig lidt bedre, men en ankesag er jo noget, der udsætter en rigtig afgørelse.

Det vigtigste synes jeg var socialministerens tilsagn om eventuelt at udsende et nyt cirkulære. Det vil jeg godt sige tak for. Jeg forstod det sådan, at det sker, hvis det bliver dokumenteret, at der findes kommuner, der faktisk bruger sultecirkulæret imod den hensigt, som har ligget til grund for udsendelsen af det, og som er den samme hensigt, den nuværende socialminister har med det. Altså det, det drejer sig om, er, at det skal bruges som vejledende retningslinjer og bestemt ikke som ensartede satser. Hvis der er kommuner, der bruger det som grundlag for uden videre at udbetale bistandshjælp med faste satser, hvilket er lodret imod bistandsloven, så vil, sådan som jeg forstod det, den nuværende socialminister - efter at have fået det behørigt dokumenteret, naturligvis - præcisere, eventuelt i et nyt cirkulære, at sådan er det ikke meningen at tingene skal være. Det synes jeg er godt, for tilbage står sådan set bare at få lavet det dokumentationsarbejde, og det er jo altid rart at have et nært mål for sit arbejde.

Jeg fik ikke fat i alle hr. Ahlmann-Ohlsens bemærkninger, men det var noget med, at de konservative opfatter dagens ungdom som både kreativ, solidarisk, lærvillig, og så kan jeg ikke huske resten, det var formentlig noget med flittig og slidsom og den slags, og hr. Ahlmann-Ohlsen sagde, at det var modsat venstrefløjen. Nej, det er ikke spor modsat venstrefløjen. Vi mener skam også, at dagens ungdom er både kreativ, solidarisk og lærvillig. Det, vi er uenige om, er: får de muligheder for at være kreative, får de muligheder for at lære noget, får de muligheder for et solidarisk liv, og, mere præcist, hvem af de unge får muligheder for hvad? Det er derfor, vi siger, at de unge, der i dag føler sig tvunget, bl. a. på grund af sultecirkulæret, ud i tag-selv-aktioner og sådan noget, er i gang med en form for kreativ, solidarisk handling,

som vi støtter. Men vi ved jo godt, at vi er lidt uenige med hr. Ahlmann-Ohlsen om den beskrivelse.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Jeg skal ikke gøre noget forsøg på at forlænge debatten, men når hr. Tinning siger, at motivationen for at udsende cirkulæret vedrørende bistandshjælp til unge skulle være, at man ville lave en særlig lav understøttelses-sats for at tvinge unge ind i et arbejde eller en uddannelse, så er det jo ikke rigtigt. Den nuværende socialminister og også den tidligere socialminister har hele tiden fremhævet, at det, der var galt med bistandshjælpen til unge, var, at der var en meget uensartet praksis i kommunerne, og netop for at undgå en sådan uensartet praksis i kommunerne udsendte man cirkulæret.

Det, vi så nu kan diskutere, og som vi diskuterede for 14 dage siden, er, om cirkulæret nu også virker efter den hensigt. Det har vi fra socialdemokratiets side givet tilsagn om at være med til at undersøge, ligesom vi gerne vil være med til at undersøge, om det vejledende udgangspunkt, man har anlagt i cirkulæret, nu også er rimeligt.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Jeg beklager, at jeg udtrykte mig så klodset, at hr. Torben Lund måtte forstå det sådan, at jeg sagde, at der skulle være tale om, at den tidligere socialminister havde lagt op til en særlig lav sats eller sådan noget for unge. Nej, jeg er helt enig i, at det slet ikke var det, der var motivationen.

Det, den tidligere socialminister faktisk sagde, var, at det var godt at yde en mindre bistandshjælp, fordi det kunne motivere de unge til at tage en uddannelse. Det er en af de bemærkninger, der er kommet, også i den offentlige debat, og det er præcis, helt præcis endda, den samme filosofi, som den nuværende socialminister boltrer sig i, og som arbejdsministeren også var inde på, da det drejede sig om de her enlige mødre og forbedret samarbejde i forhold til arbejdsformidlingen og sådan noget. Altså den filosofi er fælles.

Jeg vil godt sige, at jeg aldrig har påstået, at den tidligere socialminister skulle have

[Tinning]

ønsket en eller anden lav, ensartet sats. Det er helt ude i havnen så at sige.

Arne Bjerregaard (KrF):

Må jeg først sige til hr. Tinning, at jeg ikke har fornemmelsen af, at kreativitet har nøje sammenhæng med økonomi. At den kan have det, er en anden side af sagen, men den behøver ikke at have nøje sammenhæng med økonomi.

Fru Ebba Strange sagde, at de unge rammes af skolens og samfundets krav i krisetider, og derfor vil skolen blive en dårligere skole. Man havde mange intentioner med den nye skolelov, men skolen blev dårligere, med karakterræs og for store udfordringer osv. Jeg må sige, at som lærer i folkeskolen igennem mange år har jeg haft de samme drømme som fru Ebba Strange: vi skulle have en trivselsskole, hvor vi glade og fornøjede, havde jeg nær sagt, vandrede imellem hinanden og gjorde, hvad vi havde lyst til, fordi vi havde lyst til det, der netop var nyttigt for os selv i fremtiden og for det samfund, vi levede i. Jeg måtte bare konstatere, at alt det, jeg i mange år kæmpede for, nemlig samlæsning hele vejen op, ingen skillelinje i folkeskolen, faktisk slog fejl, fordi det, der i grunden manglede og mangler, er respekten for den enkelte og den enkeltes niveau i skolen.

Det, jeg noterede mig i stedet for, var, at når man satte kravene til eleverne så højt og udfordringerne så højt, at de netop lige kunne kapere dem, men forskellige fra den ene til den anden, så skabte man trivsel, men man kunne ikke begynde med trivsel. Trivselen var dette, at man følte, at der var en udfordring, og at man løste nogle opgaver; så skabte man tilfredsstillelse hos sig selv. Det er det, der er skolens væsentligste formål, og det er det, den skulle gøre, i stedet for, havde jeg nær sagt, al den trivselssnak. Den skulle skabe trivsel igennem arbejdet og ikke arbejde gennem trivselen.

Jeg får nok ikke lov til af formanden at holde et længere foredrag om mine erfaringer på dette område, men jeg har da haft den glæde at have været en slags konsulent for de forsøgsordninger, der har været i visse skoler, for at vurdere, hvordan det ville være med forskellige former for undervisning,

samlæsning osv. At jeg ikke kunne få lov til at være fagkonsulent, er noget andet.

Fru Lilli Gyldenkilde siger, at vi skal nedsætte arbejdstiden, så gør vi noget for de unge, så skaber vi flere arbejdspladser. Vi gør nok det modsatte. Det er, mener jeg, en naiv betragtning at tro, at hvis man nedsætter arbejdstiden til 35 timer, så bliver 12 pct. flere sat i arbejde. Det eneste, der sker, er, at virksomhederne kører i 35 timer i stedet for 40 timer. Det er stort set det eneste, der sker, og man får en lavere produktion, eller også skal de samme mennesker på kortere tid frembringe den samme produktion, altså yderligere ræs. Det er faktisk det eneste, man generelt får ud af at nedsætte arbejdstiden.

Derimod ville det hjælpe, hvis man ville indtage en mere fleksibel holdning til deltid, til de mange inden for de forskellige organisationer, som ønsker kortere arbejdstid. Men det tør man jo ikke, eller det ønsker organisationerne ikke, for det kan svække magten. Der er jo tusinder, der ønsker kortere arbejdstid, og dér ville man kunne bruge en hel masse af de arbejdsløse. Det er igen noget af det ideologiske, der har været snakket om for kort tid siden; man er nødt til at fjerne nogle af de ideologiske fordomme på dette område, hvis man vil bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden.

(Kort bemærkning).

Ebba Strange (SF):

Den skal blive kort, for jeg tror, vi er ved at opleve, at debatten er slut. Det er også i orden.

Jeg bliver nødt til at komme med en rettelser, for enten har hr. Arne Bjerregaard hørt forkert – det vil jeg meget nødig tro om hr. Arne Bjerregaard – eller også har jeg udtalt mig uklart, eller også har jeg sagt noget, jeg ikke mente. Jeg mener i hvert fald ikke, at det er negativt, at de unge rammes af samfundets krav. Det, jeg mente, var, at samfundets krise rammer ind på de unge og de unges og børnenes situation i skolen, og det er det, at det er et krisesamfund, vi lever i, der afføder de konsekvenser, jeg nævnte.

Jeg vil godt slutte med at sige, at hr. Arne Bjerregaard og jeg jo har lavet skolelov sammen, og der er mange af de udmærkede ting, hr. Arne Bjerregaard sagde om skolen i øvrigt, jeg kunne være enig i. Jeg mener som

[Ebba Strange]

sagt ikke, at det er negativt med samfundets krav, men det er samfundets krise. Det var i hvert fald det, jeg mente, og jeg tror også, at det var det, jeg sagde. Men det kan vi jo slå efter, når det kommer på tryk.

Hermed sluttede forhandlingen.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Som tidligere meddelt vil afstemningen blive foretaget i mødet i morgen.

Meddelelser fra formanden:

Første næstformand (Knud Østergaard):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Socialudvalget har afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse. (Nedsættelse af indkomstgrænse, ændret indkomstgraduering, afskaffelse af ungdomsydelse og indførelse af forhøjet og ekstra børnetilskud til de 16-17-årige samt ændret pristalsregulering). (Lovforslag nr. L 3).

Socialudvalget har endvidere afgivet betænkning over:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Ændringer af reglerne om kon-tanthjælp, betaling for børns ophold i daginstitutioner, indførelse af forsøgsordninger samt ændrede reguleringsbestemmelser). (Lovforslag nr. L 33).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Finansudvalget har afgivet tillægsbetænkning over:

Forslag til finanslov for finansåret 1983. (Lovforslag nr. L 1).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Kulturudvalget (23/11 82):

Udtræder: Poulsgaard (FP)

Nyt medl.: Hans Damgaard Nielsen (FP)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 25. november 1982, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 18.01
